

Na-keĸ-vəhoti-an

Na-keĸ-vəhoti-an van hən aJon

Ase itos nalobulat egai?

AJon tovi ahai susur siYesu itosi.

Itos nalobulat egai hən nəsa?

AJon itos nalobulat egai hən bikel mai nəvanuan gail husur na-kəta-risi-an hən aYesu gai torisi. Na-kəta-risi-an enan eṽusan nəsa bevisi len nəboŋ ləbegaŋmai.

AJon itos nalobulat egai mōs ase?

Itosi mōs alat lotokad nadəlomian. Itosi mōs naKristen gail len naut p̄isi.

Itos nalobulat egai ŋais?

AJon itosi pəpadaŋ hən nasihau A.D. 90.

AJon anatun aSepeti evi ahai pispisul siYesu. AJon itos nalobulat egai, ale esəvati van hən alat siYesu len naut toməlevru len naprovens Asia. Len nasihau galenan naut a Rom idaŋ masuṽ ale eil a mō hən nəvanuan naut tiltile gail len naut salit gail. Be naut a Rom emədas bun alat siYesu. Len nasihau A.D. 54 vəbar A.D. 68, aSisa a Rom, nahəsan aNero, gai emədas alat siYesu lototoh a Rom. Ale len nasihau A.D. 81 vəbar A.D.96, aSisa nahəsan aTomitian, gai tu emədas bun alat siYesu. Len nabunusian silat a Rom, aSisa salito esuŋan nagot, be alat siYesu lomətahun ləbilotu həni, lulotu hən aGot mai Nasub aYesu Kristo ŋai. Imaienan nəvanuan a Rom lunau ke alat siYesu lomətahun aSisa, lovi enemi san gail. Husur enan luṽabun nəvanuan isoḅur lotokad nadəlomian len aYesu (2.10, 13, 3.10, 6.9). Lutah gat aJon ale loriŋi len natuhholoul Patmōs tohum naim bəbaŋjis (1.9). Len nasihau enan aTomitian evi Sisa. AYesu evisi hən aJon len naholoul ei, ale ikeĸ vəhot natit gail ləbevisi a tahw. AJon itos gat natgalenan. Itosi ke aSetan emədas masuṽ hən alat siYesu səhor ta mō. Avil alat lotoriŋ nəlolit len aYesu leil gəgat māu, limassusumar, limasdaŋ ḅur na-ləŋon-isa-vəsa-an enan, naut kəmas ləḅimat (12.11). AJon ike aYesu dereh tetəlmam ale aenemi san gail asike lukad nədaŋan am. Alat lotogolgol nəsaan dereh lipanis, be alat lotoriŋ nəlolit len aYesu, lotovi esan, dereh ləḅis len naut veveu aGot tokel gati ke likade maii.

1) AJon isor husur nalobulat egai (1.1-8)

2) Na-kəta-risi-an hən aNaton Nəvanuan (1.9-20)

3) Nalobulat napisulan gail van hən alat siYesu len naut toməlevru (2.1-3.22)

4) Nabopita len nəmav esəŋav (4.1-11)

- 5) Nalobulat tobul tokad nabuburutan lotoməlevru (5.1–6.17)
- 6) Alat a Israel lotovi 144,000 (7.1-17)
- 7) Añel lotoməlevru loʻuv nətrampet lotoməlevru (8.1–11.19)
- 8) Nəpəhəvut, nətrakon mai narivatəvat katkat eru (12.1–13.18)
- 9) Naʻvehuh Sion mai nəwain hən navile a pan (14.1–15.8)
- 10) Navilesir naməkot gail (16.1-21)
- 11) APapilon toyalyal iteh vəmasirsir (17.1–20.10)
- 12) Nəpərehunian hən navoian dan nəsaan (20.11-15)
- 13) Nəməv veveu mai navile a pan veveu (21.1-8)
- 14) Naut a Jerusalem veveu (21.9–22.5)
- 15) Nə-maris-kotovi-an (22.6-21)

AJon isor husur nalobulat egai

1 ¹Len nalobulat egai aGot ilav naləboian hən nəsa dereh b̄imasvisi asike idareh mai aYesu Kristo, hən aYesu b̄ikel vəhoti mai naslev san gail lotovi vanuan san gail. AYesu esəvat añel san hən b̄ikel vəhoti mai ginau, aJon notovi slev san. ²Nukel ur natit p̄isi notorisi, natit p̄isi tovi nasoruan siGot, mai natit p̄isi aYesu Kristo tokel koti mai ginau. ³Avan ideh b̄evuruñ nalobulat egai mai alat siYesu, aGot tivoi həni. Alat ləbəsə-səloñ həni mai ləb̄igol nəsa tokele, aGot tivoi hən galito, husur nəboñ hən natgalenan ləbevisi egəm pəpadañ.

Na-ke-ivoi-an van hən alat siYesu len naut toməlevru

⁴Ginau aJon nutos nalobulat napisulan egai van hən alat siYesu len naut toməlevru len naprovens Asia. AGot teviol kəmas hən navoian mai gamito, tigol nəlomit tikad natəmət. Navoian mai natəmət enan arogəm len aGot tovi gai ta sutuai tia, gai gagai, mai tovi gai b̄egəm sal.^a Navoian mai natəmət arogəm len aNunun toməlevru^b a m̄o len nabiltihai bətbətah siGot.^c ⁵Navoian mai natəmət arogəm len aYesu Kristo todañ hən b̄ikel kot nakitinan husur aGot. AYesu evi ahai a m̄o, nametəkav hən na-le-məhat-an dan nəmatan. Eil a m̄o hən nakij gail hən navile a pan. Mitisal suh gai toləmas bun gidato, nəda hən nəmatan san togol datumakuv dan nəsaan sidato.^d ⁶Igol datovi vanuan dattotoh pipihəlan aGot, igol

^a 1.4 Len naut egai nənoʻv həni mai nahəsan aGot tokel mai aMoses: *Ginau notovi ginau bogai notovi ginau sutuai nəbevi ginau (sal) vi sutuai.* ^b 1.4 Len naut egai, aNunun toməlevru evi aNunun aGot. Ale məlevru ikad namilen ke toveveu buni o tonor buni. ^c 1.4 Asia: 2Kor 1.8; *alat siYesu len naut toməlevru:* KelV 1.11; *tovi gai gagai, tovi gai ta sutuai tia mai tovi gai b̄egəm sal:* Exo 3.14. ^d 1.5 *todañ hən b̄ikel kot nakitinan husur aGot:* Isa 55.4; *ahai a m̄o:* Psa 89.27; *nəda hən nəmatan san togol datumakuv dan nəsaan sidato:* Kol 1.20.

datogəm vi hai tutumav təban aGot aTəman. Nəyalyalan hən nəbathumənas mai nədaŋan hən na-il-a-ŋo-an aripat lan vi sutuai sutuai! Ganan.^e

⁷Məteris! Egəm mai nəmavukasw! Ale nəvanuan gail p̄isi dereh lerisi, galit am lotosari len nəmatan san. Nəvanuan len nahəmar gail p̄isi len navile a pan dereh litarj vaisis lan. Timagenan! Ganan!^f

⁸Nasub̄ aGot, ike, “Novi alfa mai omeka, nametəkav mai naməkot. Ginou novi atenan tovi gai ta sutuai tia tovi gai gagai, mai tovi gai b̄egəm sal, novi Got notodaŋ masū.”^g

Na-kəta-risi-an hən aNatun Nəvanuan

⁹Ginou aJon, awawa samito. Len aKris̄to, nutah mai gamito dattotoh pipihəlan aGot, nutah mai gamit dattodaŋ b̄ur na-ləŋon-isa-vəsa-an sal. Lubar hən ginou len naholoul lotokisi hən a Pat̄m̄os sil notokel ur nasoruan siGot mai nakitinan aYesu tokel vəhoti. Ehum nototoh len naim bəbaŋis gegai. ¹⁰Len nəboŋ sua siNasub̄, aNunun aGot iwol hən ginou. Vəha-sua ŋai nosəsəloŋ hən nadoldol towal habat hum nətrampet.^h ¹¹Ike, “Gitos gat nəsa gotorisi, ale səvati van hən alat siYesu len navile toməlevru: a Efesus, a Smirna, a Perkamum, a Tiatira, a Sartis, a Filatelfia mai a Laotisea.”

¹²Nəboŋ notopair hən nəbəkəta ris ase tosor mai ginou, noris naŋial toməlevru lotopat a məhat len nametəlai nagol toməlevru lotoil. ¹³Avan sua suŋan anatun nəvanuan eil len naut nametəlai naŋial galenan lotoil lan. Nahurabat san ebəlav bar narien, ale nəhau tutū nagol iban̄is garu hən̄i len nəmabun. ¹⁴Len nəkadun, navurun epəhw hum navurun nasipsip, epəhw yesyes hum nasno. Namətan arohun nəhab towunwun. ¹⁵Narien arobbilbil hun natəlai bras topat len nəhab gol topud vaŋial, ale nadolon ehun nəwəlan hən nabiltiwai tosel vi pan len naut tosobur.ⁱ ¹⁶Len navəlan nəmatu etəgau naŋeso toməlevru, ale nabu nəbalan tokan naut toru evivile dan nabuŋon. Ale nəhon ehum namityal tobilas nəmet len natub̄lial.

¹⁷Nəboŋ notorisi, nuteh bathurien suŋan notomat. Be eriŋ navəlan nəmatu len ginou, ike, “Sagemətahw, ginou novi nametəkav mai naməkot.^j ¹⁸Ginou novi gai tomaur. Numat be goris, gagai numaur vi sutuai vi sutuai. Notəgau naki hən nəmatan mai naut nəmatan, nukad nədaŋan hən na-il-a-ŋo-an səhor gəlar p̄isi. ¹⁹Imagenan, gitos gat natit gail gotori-

^e 1.6 Exo 19.6; 1Pit 2.5 ^f 1.7 *mai nəmavukasw*: Dan 7.13; Mak 14.62; *lotosari*: Zec 12.10; Jon 19.37. ^g 1.8 KelV 21.6, 22.13. *Alfa* evi naleta nametəkav len nasoruan ta Kris, mai *omeka* evi naleta naməkot. ^h 1.10 *Nəboŋ siNasub̄* evi nəmariboŋ nametəkav hən nawik, nəmariboŋ aYesu tole məhat dan nəmatan, ale husur enan, alat lotokad nadəlomian lulotlotu hən̄i len nəboŋ enan. *Nətrampet* evi natsua lotoum hən̄i hən nametəlai ale nəboŋ lotovuv lan, iwəl səhor nəwəlan hən nahəmadu. ⁱ 1.15 Hən naves 13-15, ris Eze 1.24, 43.2; Dan 7.9, 13, 10.5-6 ^j 1.17 Hən naves 16-17, Isa 44.6, 48.12, 49.2; Ipru 4.12

si tia, natit gail gagai mai natit gail ləbēvisi a tahw. ²⁰Nañeso toməlevru gotoris gail len navəlagw, mai nametəlai nagol hən nañial toməlevru lotoil, namilelit tosusuah imaiegai ke: nañeso toməlevru lovi aņel gail lotokətkəta təban alat siYesu len naut toməlevru, ale nametəlai nañial toməlevru lovi alat siYesu len naut toməlevru galenan.

Napisulan van hən alat siYesu a Efesus

2 ¹“Gitos gat napisulan egai van hən aņel tokətkəta təban alat siYesu a Efesus. Gitos nategai ke:

“Ginau nototəgau nañeso toməlevru len navəlagw nəmatu, ginau notoyar len naut nametəlai nagol hən nañial lotoil lan, ginau nokəmaiegai ke:

²“Noləboi natit p̄isi məttoḡole. Noris nauman todaņ samito mai nə-daņ-ḡuri-an samito tobəlav. Noləboii ke mətəsaləboi mətḡbitah mai nəvanuan sasa gail. Noləboii ke məttoḡusḡus kitev nakitinan len alat lotokis galit hən ahai pispisul be ləsavi ahai pispisul, ale mətusābi ke lotogəḡaras. ³Mətosusumar, mətudaņ ḡur na-ləņon-isa-vəsa-an bathut nahəsagw, ale mətəpetəmas, nibemit saməhav. ⁴Avil ikad natsua, nusor tas gamito len natgalegai ke: mətəsaləmas bun ginau hum məttoḡole a m̄no, mətəsaləmas bun gamit gabag. ⁵Mitinau gat na-ləmas-buni-an nametəkav məttoḡokade a m̄no. Mətuteh masuḡ dani. Mitipair təlmam ḡəm hən ginau ale um suḡman məttoḡole a m̄no. Asike mətḡbipair dan nəsaan samito, dereh negəm hən gamito, nilav kuv nametəlai nañial samit dan naut toil lan. ⁶Be ikad natsua len gamito tovoi: gomətahun naḡide silat seNikolaus, ginau am nomətahun buni.^k

⁷“Avan ideh tokad nədariņan tesəsəloņ hən nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail! Avan ideh towin səhor nədaņan hən nəsaan, dereh nidaḡm hən bihan naḡit nəhai hən nəmauran len nəParatais siGot.^l

Napisulan van hən alat siYesu a Smirna

⁸“Gitos gat napisulan egai van hən aņel tokətkəta təban alat siYesu a Smirna. Gitos nategai ke:

“Ginau notovi metəkav mai naməkot, ginau notomat mai notomaur təlmam, ginau nokəmaiegai ke:

⁹“Noləboi na-ləņon-isa-vəsa-an mai nə-par-tite-an samito, wake mətəpul hən navoian siGot! Noləboi natit gail, aenemi samit gail lotokele, hən ləbēmədas nahəsamito. NaJu galenan lokis galit hən alat

^k 2.6 *Alat seNikolaus* lunau ke lotovi Kristen be lohusur naḡusanan seNikolaus, savi siYesu.

^l 2.7 Gen 2.8–9. *Paratais* len nasoruan ta Kris evi nəhol o nəhol hən naḡit nəhai.

siGot, be sakitin, husur nabonbonan salito evi nabonbonan siSetan.

¹⁰Samtemətahw len na-ləŋon-isa-vəsa-an ideh pəpadəŋ hən bəgəm hən gamito. Natəmat dereh tibar hən gamit galevis len naim bəbaŋis hən bitaltal husur nadələmian samito ke timabe, ale dereh məteləŋon tisa vəsa len nəmaribon təsəŋavur. Mitidaŋ len ginau, naut kəmas nəmatan b̄ibar gamito, ale dereh nilav nəprais hən nəmauran kitin mai gamito.^m

¹¹“Avan ideh tokad nədariŋan təsəsələŋ hən nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail! Avan ideh towin səhor nədaŋan hən nəsaan, nəmatan na-vəha-ru-an asike igol nasənanan lan.”

Napisulan van hən alat siYesu a Perkamum

¹²“Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a Perkamum. Gitos nategai ke:

“Ginau notokad naʔu nəbalan tokan naut toru, ginau nokəmaiegai ke:

¹³“Noləboii ke mətutoh len naut nabiltihai bətbətah siSetan topat lan. Naut kəmas natenan mətotəgau gat nahəsagw sal, mətudaŋ len ginau. Mətomətahun mətbigam dan ginau, naut kəmas lotogol aAntipas tomat. AAntipas enan idaŋ hən b̄ikel kot ginau ale lugol tomat sil ginau len navile samito, naut aSetan totoh lan. ¹⁴Avil len natgalevis nutor tas gamito. Ikad gamit galevis ei lotohusur naʔide siPalaam toʔusan aPalak hən naʔide hən b̄igol alat a Israel ləbisa. Etəŋon nəlolit hən ləbihan nəhanian nəvanuan gail lototutumav həni van hən nəlablab gail mai hən ləb̄igol naitian tosa.^o ¹⁵Len naʔide tomaienən ikad gamit galevis lotohusur naʔusanən silat seNikolaus.^p ¹⁶Imagenan, mitipair dan nəsaan samito! Asike mətbigole, vəha-sua ŋai dereh negəm, bal mai gamit məttohusur aNikolaus hən naʔu nəbalan hən nabuŋogw.

¹⁷“Avan ideh tokad nədariŋan təsəsələŋ hən nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail! Avan ideh towin səhor nədaŋan hən nəsaan, dereh nilav nəmanna galevis tosusuah maii, nəman-na togəm len nəmav. Ale dereh nilav nəvat tophəw maii. Len nəvat enan aGot itos gat nəhes veveu lan, ale səkad avan ideh toləboi nəhes enan, be gai nəbilavi maii ŋai, eləboii.^q

Napisulan van hən alat siYesu a Tiatira

¹⁸“Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a Tiatira. Gitos nategai ke:

^m 2.10 Gen 24.55; Dan 1.12, 14 ⁿ 2.11 KelV 20.14, 21.8 *Nəmatan na-vəha-ru-an* evi nəmatan vi sutuai, ale nəmatan enan saləboi b̄igol natideh len alat lotowin səhor nədaŋan hən nəsaan. ^o 2.14 Num 25.1-2, 31.16 ^p 2.15 KelV 2.6 ^q 2.17 Exo 16.14-15, 33-34; Isa 62.2, 65.15

“Ginau notovi aNatun aGot, namətagw tohun nəhab towunwun, nariəgw tohun natəlai bras tobilbil, ginau nokəmaiegai ke:

19“Noləboi natit p̄isi məttoḡole. Noləboi na-ləmas-buni-an sami-to, nadəlomian samito, na-vi-tarhəte-an samito mai nə-daŋ-būri-an samito tobəlav, ale gagai mətugol natgalenan səhor ta m̄o. 20 Avil len nategai nusor tas gamit ke: alitenan, aJesepel, tokis gai gabag hən ahai kelkel ur sua, mətudañ hən bēpusan ei. Len naḡusanan egəras naslev sagw gail hən ləb̄igol naitian tosa, han nəhanian nəvanuan lototutumav həni van hən nəlablab gail.^r 21 Nulav mai alitenan, namityal hən b̄ipair dan naitian san tosa, be emətahun b̄ipair dani. 22 Imaienan, dereh nibar həni len nəmel sua. Ale len naut enan, gai mai galit lotogol naitian tosa mai, dereh nigol leləŋon tisa vəsa tibatbat. Asike ləb̄ipair dan nañide hən nəsaan san, dereh timaienan. 23 Ale dereh nigol anatun gail limat hən navilesir, beti alat siYesu len naut p̄isi dereh leləboii ke, ginau notovi gai tokəta kitev nəsa topat len nənauan mai nəlon nəvanuan gail, ale dereh nilav mai gamit p̄isi, nəsa tonor hən nagolean samit v̄isusua.^s

24“Be nukel mai gamit am a Tiatira, gamit mətəsatəgau naḡusanan enan, gamit mətəsaləboi nəsa lotokisi hən naḡusanan gail siSetan lotosusuah buni, nukel mai gamit ke, asike noriŋ natideh am len gamito b̄igol nəmauran samit b̄idaŋ, 25 be nategai ŋai: nəsa mətto-kade, mətətagau gati vir nagəmaian sagw. 26 Avān ideh towin səhor nədaŋan hən nəsaan mai togol naləŋonian sagw tabtab vəbar nagilen, dereh nilav nədaŋan hən na-il-a-m̄o-an maii hən b̄eil a m̄o hən naluḡoh hən nəvanuan gail;

27 ‘Dereh teil a m̄o hən galito hən nəbatw nametəlai, nalolosaan tebuer,

ale tigol limasirsir hun nab̄ilikoro tan bulau.’^t

28“Dereh likad nədaŋan hən na-il-a-m̄o-an tohun nədaŋan hən na-il-a-m̄o-an notokade len aTəmagw, ale nilav naḡoso lalan am mai galito!^u

29“Avān ideh tokad nədariŋan tesəsəloŋ hən nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail!

Napisulan van hən alat siYesu a Sartis

3 1“Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a Sartis. Gitos nategai ke:

“Ginau notokad aNunun aGot toməlevru mai naḡeso toməlevru, ginau nokəmaiegai ke:

^r 2.20 1Ki 16.31, 19.1-2; 2Ki 9.22, 30 ^s 2.23 Psa 7.9, 62.12; Jer 17.10 ^t 2.27 Psa 2.8-9
^u 2.28 Num 24.17; KelV 22.16. *Naḡoso lalan* evi aYesu, gol ke dereh tilav gai gabag mai alat lotowin səhor nədaŋan hən nəsaan mai togol naləŋonian san tabtab vəbar nagilen.

“Ginau noləboi natit p̄isi məttoḡole, noləboii ke məttoḡat nəhes ke məttomaaur, wake mətumat. ²Mitilele, mətəhulahul! Naḡide samit lotovoi sal pəpadaŋ ləbimasig, mitigol lidaŋ am. Husur nusaḡi ke len nəhon aGot sagw, nəsa məttoḡole, mətsagol səhav. ³Mitinau təlman hən naḡusanan məttoḡəsəloŋ hənī mai məttoḡəloḡi a m̄o. Mitigol husuri, ale pair dan nəsaan samit gail. Asike mətḡibilele, asike mətḡehulahul, dereh negəm suḡman nəvanuan vənḡənah, ale asike mətəloḡboi namityal nəḡegəm lan hən nəḡilav nəpanismen mai gamito.”

⁴“Ikad gamit galevis a Sartis ei ləsados nahurabat salit hən nəsaan, ləsamədas nəmauran salit hən nəsaan. Ale dereh liyar mai ginau, nahurabat salit topəhw. Dereh liyar mai ginau husur lunor hən ləḡiyar mai ginau. ⁵Avan ideh towin səhor nədaŋan hən nəsaan, len naḡide tomaianan, dereh tesun nahurabat topəhw. Asike nukaskas nahəsan dan naləbulat hən nəmauran, avil dereh nikel kot nahəsan len nəhon aTəmagw mai aŋel san gail.

⁶“Avan ideh tokad nədaraŋan tesəḡəloŋ hən nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail!

Nəpisulan van hən alat siYesu a Filatelfia

⁷“Gitos gat nəpisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a Filatelfia. Gitos nəteḡai ke:

“Ginau notovi siGot notovi nakitinan, ginau nukad naki siTevit tovi Kiŋ. Nəsa notosəŋav hənī, avan ideh edədas ḡəkəkol hənī. Nəsa notokəkol hənī, avan ideh edədas ḡəsəŋav hənī. Ginau nokəmaieḡai ke:”

⁸“Ginau noləboi natit p̄isi məttoḡole, ale nosəŋav hən nabopita m̄os gamito avan ideh edədas ḡəkəkol hənī. Bathut noləboii ke mətukad natuhdaŋan, be mətugol nəsa notokele len nasoruan sagw, ale mətḡakel na-kel-mətəhun-ginau-an boŋ ideh. ⁹Alat len nəḡonḡonan siSetan, naJu lotokis galit hən alat siGot be sakitin, lolibliboŋ, dereh nigol galit letəḡedur bathuriemito, hən ləḡeləboi səhoti ke notoləmas bun gamito.^x ¹⁰Bathut məttoḡol husur nakelean sagw todaŋ ke, mitikad nədaŋ-ḡuri-an ḡəḡəlav, dereh ginau netəḡau gol gamito dan namityal hən na-ləŋon-isa-vəsa-an pəpadaŋ hən ḡegəm bar navile a pan kavkav, hən ḡitaltal kitev nəḡəloḡian sinəvanuan lotosuh lan ke timabe. ¹¹Ginau dereh negəm tutut. Mətətəḡau gat nəḡəloḡian məttoḡade, hən avan ideh asike ḡilav kuv nəḡrais samito. ¹²Avan ideh towin səhor nədaŋan hən nəsaan, dereh nigol tegəm vi rivbet len naim siGot sagw, ale aGot asike iḡam dani boŋ ideh am. Dereh nitos gat nahəsan aGot sagw lan,

^v 3.3 Mat 24.43-44; Luk 12.39-40; 1Tes 5.2; 2Pit 3.10 ^w 3.7 Isa 22.22; Job 12.14

^x 3.9 Isa 43.4, 49.23, 60.14

mai nahəsan nābiltivile siGot sagw tovi Jerusalem veveu bēgəm len nəmav len aGot sagw. Ale dereh nitos gat nahəsagw veveu lan.^γ

¹³“Avan ideh tokad nədariŋan tesəsəloŋ hən nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail!

Napisulan van hən alat siYesu a Laotisea

¹⁴“Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a Laotisea. Gitos nategai ke:

“Ginau notovi nakitinan,^z notodaŋ hən nəbikel kot nakitinan hən natit p̄isi tovisi, ginau notovi nəkadun natit p̄isi aGot toum həni, ginau nokəmaiegai ke:^a

¹⁵“Ginau noləboi natit p̄isi məttoŋole. Mətsapud buni, mətsasusus buni. Noləŋon masuṽ ke mətəpud buni o mətosusus buni! ¹⁶Be husur məttopat rivuh, mətəpud kəkereh ŋai, mətsapud buni, mətsasusus buni, vəha-sua ŋai dereh nəpulai hən gamito dan nabuŋogw, nemətahun gamito!^b ¹⁷Gamit mətuke, ‘Nopul hən natite, nukad natit p̄isi notoləŋoni, natideh nəsəpar.’ Be mətsənau səhoti ke məttoṃərav sədaŋ, mətunor hən nəvanuan gail lotololosa hən gamito, mətovi məsal, mətovi metbesw mai mətəbūrmalmal. ¹⁸Nukel mai gamit ke, ivoi hən mətbeṽur nagol len ginau hən mətbeṽur hən, nagol lotolatlat kitevi len nəhab ke tomabe. Ivoi hən mətbeṽur nahurabat topəhw, hən mətbesun gail, hən asike nahurumit b̄isa len nəmalmalan samito. Ivoi hən mətbeṽur nəmersin nəmet, hən mət bikas namətamit hən, hən mət bekəta. ¹⁹Avan ideh notoləmas buni, dereh nesivoh lan, mai nigol tipanis hən nəbeṽusani. Imaienan, mətəpud, mitidaŋ len nakitinan ale pair dan nəsaan samit gail!^c ²⁰Ginau boh noil bopita, nudeldel. Avan ideh besəsəloŋ hən nadologw, besəŋav hən nabopita, dereh nəbis van hən, ale namrihan katəp̄ol. ²¹Avan ideh towin səhor nədaŋan hən nəsaan, dereh nigol tebətah mai ginau len nābiltihai bətbətah sagw, suṃan notowin səhor nədaŋan hən nəsaan, ale notobətah mai aTəmagw len nābiltihai bətbətah san.

²²“Avan ideh tokad nədariŋan tesəsəloŋ hən nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail!”

Nalotuan len nəmav

4 ¹Nəboŋ tokəmaienan tonəŋ, nokəta, noris nabopita tosəŋav len nəmav, ale nadoldol notosəsəloŋ hən a ṃo, nəwalan han tohum

^γ 3.12 Isa 62.2 ^z 3.14 2Kor 1.20 ^a 3.14 Pro 8.22 ^b 3.16 Len naut egai, *alat lotopud buni* lukad nadələmian len aYesu, ale *alat lotosusus buni* ləsəkad nadələmian lan. Be *alat lotopat rivuh*, *lasapud kəkereh*, aGot emətahun galito husur lotopul hən nə-lon-uri-an.

^c 3.19 Pro 3.12; Ipru 12.6

nətrampet, ikel mai ginau ke, “Gegəm a məhat gegai, ale dereh neŵusan gaiug hən natit gail ləbimasvisi a tahw len natgalenan.”

²Vəha-sua ŋai aNunun aGot iwol hən ginau, ale noris nabiltihai bətbətah sua topat len nəmav, noris avan sua tobətah lan! ³Atenan tobətah ei, nənahənah han ebilbil hum nəvat jaspera mai nəvat karnelian. Ale ikad nanivaniv toŋial kəsan, garu len nəhai bətbətah hum nəvat emeralt.^d ⁴Nəhai bətbətah tovi 24 ludar visi, ale nəvanuan totibau lotovi 24 lobətah len gail. Nəvanuan galenan lovi haŵut lotoil a mō lotosun nahurabat topəhw, mai len nəkadulito lukad nəkraun nagol hum sekiŋ. ⁵Ale nəkabil ikabil mai nabiliurur ekurut len nabiltihai bətbətah rivuh. Ikad naŋial toməlevru lotopaŋ wunwun a mō len nabiltihai bətbətah enan. Naŋial galenan lovi aNunun aGot toməlevru.^e ⁶A mō len nabiltihai bətbətah ehum tokad nabiltimetduŋduŋ hən nakəlas tobilbil masil hum nəvat kristal.^f

Dar vis nabiltihai bətbətah len nətarhət tovat han, ikad natit tovat lotomaur, lotobaŋ mətalito a mō mai a tahw.

⁷Natit nametəkav tomaur esuŋan nalion, na-vəha-ru-an hən natit lotomaur esuŋan natuhbuluk, na-vəha-tor-an hən natit lotomaur nəhon esuŋan nəhon nəvanuan, ale na-vəha-vat-an hən natit lotomaur esuŋan naikel toməlah.^g ⁸Natgalen ŵisusua lukad nəhabəlalito toməlevtes lotobaŋ mətalito a məhat mai pipite. Ləsəŋavŋav, be len nalennəyal mai nalenma-riug luke,

“Gai tovi Got kitin, gai tovi Got kitin, gai tovi Got kitin,
Nasuḅ aGot aBiltidaŋan,
ategaii tovi gai ta sutuai tia, tovi gai gagai,
mai tovi gai begəm sal.”^h

⁹Nəboŋ natit tovat lotomaur lotosal suh nəyalalan sitenan tobətah len nabiltihai bətbətah, nəboŋ lotoputsan nahəsan, nəboŋ lotosipa vi təban gai tomaur vi sutuai vi sutuai, ¹⁰nəvanuan totibau lotovi 24 luteh bat-hurien ategaii tobətah len nabiltihai bətbətah, ale lulotu hən ategaii tomaur vi sutuai vi sutuai. Loriŋ nəkraun nagol salito a mō len nabiltihai bətbətah, luke,

¹¹“O Nasuḅ, aGot sinamito! Inor hən gəbikad nə-sal-suhi-an hən nəyalalan saŋ.
Inor hən gəbikad na-putsan-nahəsasəŋ-an mai nabiltidaŋan.
Husur gaiug goum hən natit pisi,

^d 4.3 Hən naves 2-3, ris Eze 1.26-28, 10.1. *Jaspera*: evi nəvat sua gəsaləboi gəbəkəta tur lan, nətau han toŋial o tokəsan o toyanyaŋ; *karnelian*: evi nəvat tobisibis; *emeralt*: evi nəvat tokəsan be tomasil. KelV 21.19–20. ^e 4.5 Exo 19.16; Eze 1.13; Zec 4.2 ^f 4.6 *Nəvat kristal* evi nəvat tomasil hum nakəlas səkad nətau ideh. ^g 4.7 Hən naves 6-7, ris Eze 1.5-10, 22, 10.14. *Naikel* evi nəman naməsav totibau tohum nəbal be totibau səhori. ^h 4.8 Eze 1.18, 10.12; Isa 6.2-3

ale bathhut naləŋonian sam̄, goum hən gail, gugol losuh, lukad nəmauran.”

Navuhean hən nalobulat

5 ¹Beti len navəlan nəmatu sitegahi tobətah len nabiltihai bətbətah, noris nalobulat tokad natosian len nətarhət toru lotobul hani, burut gati vəha-məlevru.ⁱ ²Ale noris aŋel todaŋ tokai len nadoldol towal habat ke, “Len nəhon aGot, ase inor hən bəkin kotov nabuburutan, hən bəvuh nalobulat eg tobul?” ³Avil səkad avan ideh len nəmav, o len navile a pan, o buthəvile a pan toləboi bəvuh nalobulat tobul o hən bəvuruŋi.^j

⁴Beti nutaŋ habat, husur ləsaləboi ləbisəb̄ avan ideh tonor hən bəvuh nalobulat tobul ale hən bəvuruŋi. ⁵Be len nəvanuan totibau lotovi 24 lotovi haʋut lotoil a m̄o, sua ikel mai ginau ke, “Sagitaŋ! Geris, sua len nəpasusan siTevit, Nalion len nahəmar seJutah, gai ewin səhōr p̄isi aenemi san gail. Gai eləboi bəkin kotov nabuburutan toməlevru, ale hən bəvuh nalobulat tobul.”^k

⁶Ale noris natuhsipsip tohum nəvanuan gail lotogol tomat, avil eil rivuh len naut tokad nabiltihai bətbətah mai natit tovat lotomaur, eil rivuh len nəvanuan totibau lotovi 24. Natuhsipsip enan ikad nəbal-bal toməlevru mai namətan toməlevru lotovi Nunun aGot toməlevru, gai tosəvat galit vi lan navile a pan kavkav.^l ⁷Ale aTuhsipsip egəm, ilav nalobulat tobul dan navəlan nəmatu sitenan tobətah len nabiltihai bətbətah. ⁸Nəboŋ tolav nalobulat tobul, natit tovat lotomaur mai nəvanuan totibau lotovi 24 luteh bathurien aTuhsipsip. Galit p̄isi lukad navus beltaŋ v̄isusua, ale lotəgau nasiloh nagol lotopul hən nəhai pəhas nəbōn tosusau tovi na-sor-tuʋ-an silat siGot.^m ⁹Lokəkai hən nəbe veveu ke,ⁿ

“Gaiug gunor hən gəbilav nalobulat tobul
ale kin kotov nabuburutan gail hən gəbėvuhē.

Nəvanuan gail lugol gumat,

be len nəda hən nəmatan sam̄,

goʋur nəvanuan gail hən ləbėvi siGot,^o

goʋur galit dan nahəmar p̄isi, nasoruan p̄isi,

nabi tiltile p̄isi mai naluʋoh hən nəvanuan gail p̄isi.

¹⁰ Ale gugol logəm vi hai tutumav gail təban aGot,

nəvanuan gail lototoh pipihabəlan.^p

Dereh leil a m̄o hən nəvanuan gail len navile a pan.”

ⁱ 5.1 Eze 2.9-10; Isa 29.11. Nəboŋ lotobul hən nalobulat, loburut gat nagilen hən nəwaks, ale nəboŋ nəwaks tomədmədau sal luḡos gat nənahənah hən avan sua lan tokele ke nalobulat enan evi esan, mai avan tile saləboi bėvuhē. ^j 5.3 Flp 2.10 ^k 5.5 Gen 49.9; Isa 11.1, 10 ^l 5.6 Isa 53.7; Zec 4.10 ^m 5.8 Psa 141.2 ⁿ 5.9 Psa 33.3, 98.1; Isa 42.10 ^o 5.9 Kol 1.20 ^p 5.10 Exo 19.6; KelV 1.6

- ¹¹ Beti nokəta tətəs, ale nosəsəloŋ hən nadolon aŋel gail tosoḃur masuḃ notodədas nəḃeḃuruŋ gail.^q Aŋel gail mai natit lotomaur mai nəvanuan totibau gail ludar vis nabiltihai bətbətah. ¹² Len nabiltidoldol luke, “ATuhsipsip, nəvanuan gail lotogol tomat, inor len nəhon aGot hən bīkad nabiltidaŋan, ḃepul hən natite, bīkad namitisau hən nəmauran tonor mai na-ləboi-buni-an hən ḃigol natite. Inor hən natit p̄isi ləḃeputsan nahəsən. Inor hən bīkad nəyalyalan hən nəbathumənas mai na-sor-sal-suhi-an.”
- ¹³ Beti nosəsəloŋ hən natit p̄isi lotosuh len nəmav mai len navile a pan mai buthəvile a pan mai len tas, natit p̄isi luke, “Datīsal suh atenan tobətah len nabiltihai bətbətah mai aTuhsipsip, dateputsan nahəsalaru, nəyalyalan hən nəbathumənas mai nədaŋan hən na-il-a-ḃo-an, lipat len gəlaru vi sutuai vi sutuai!”
- ¹⁴ Natit tovat lotomaur luke, “Ganan,” ale nəvanuan totibau lotovi haḃut lotoi a ḃo, luteh len tan, kəta vi pan, lulotu.

Nabuburutan toməlevtes

6 ¹ Nəboŋ notokəta, noris aTuhsipsip tokad nalobulat tobul, ekin kotov nabuburutan metəkav len nabuburutan toməlevru lotoburut gat nalobulat tobul.^r Ale nosəsəloŋ hən esua len natit tovat lotomaur tosor len nadolon tohum nabiliurur toke, “Gəmai!” ² Nokəta, ale noris nahos topəhapəhw togəmai. Atesua tosaḃ lan etəgau navus mai nəwei han. Ikad nəkraun nagol aGot tolav maii hən tosuni, ale hum nəvanuan towin səhor naenemi san gail len nəḃalan tosoḃur, igam van hən ḃewin səhor p̄is naenemi san gail.

³ Beti aTuhsipsip ekin kotov nabuburutan na-vəha-ru-an, nosəsəloŋ hən na-vəha-ru-an len natit tovat lotomaur toke, “Gəmai!” ⁴ Nahos togon egəmai, nahos tobisibis. Atesua tosaḃ lan, aGot ilav nabiltiḃu nəḃalan maii, hən bīkad nədaŋan hən na-il-a-ḃo-an, hən ḃilav kuv natəḃat dan navile a pan, hən nəvanuan gail ləḃimat len nəḃalḃalan mai galit gabag.

⁵ Beti aTuhsipsip ekin kotov nabuburutan na-vəha-tor-an, nosəsəloŋ hən na-vəha-tor-an len natit tovat lotomaur toke, “Gəmai!” Ale nokəta, noris nahos mermer togəmai, ale atesua tosaḃ lan, len navəlan etəgau nasəkəl tonənoḃ hən naməlasan.^s ⁶ Ale nosəsəloŋ hən nəwəlan hum nadoldol togəḃ len natit tovat lotomaur toke, “Nəvat hən nalita tosaḃ hən nawit dereh tevi natenarius tesua, nəvat hən nalita totor hən nəpali dereh tepitp̄itoḃ.^t Ale sagemədas naoil mai nəwain!”

^q 5.11 Dan 7.10 ^r 6.1 KelV 5.1 ^s 6.5 Hən naves 2-5, ris Zec 1.8, 6.1–8. Len nasəkəl, nəvanuan enənoḃ hən naməlasan namətəlai gai toləboii mai naməlasan hən natit gai saləboi, hən ḃeləboi naməlasan han. ^t 6.6 *Natenarius* evi nəvat nəp̄urp̄uran hən nauman hən nəmariboŋ tosaḃ. *Nəpali* ehum nawit be nabus han isa səhor nawit. Husur enan nəvat han ekəkereh ŋai. Nawit mai nəpali lovi hanian seJu gail, be len naut egai nəvanuan lupar hanian ale nəvat hən nawit mai nəpali etibau masuḃ.

⁷Beti aTuhsipsip ekin kotov nabuburutan na-vəha-vat-an, nosəsəlonj hən na-vəha-vat-an len natit tovat lotomaur toke, “Gəmai!” ⁸Ale nokəta, noris nahos togəmai, nətau han tokəsan wawwav. Atesua toсах lan, nahəsan aMatan, ale Naut Nəmatan ehusuri, itah maii. AGot ilav nədaŋan mai gəlaru hən arbiŋol bəsua biimat dan tovat len nəvanuan piisi len navile a pan. Ilav nədaŋan mai gəlaru hən arbiŋol nəmatan len nəbalan o nə-parhanian-an o naməsahan tiltile o narivatəvat nalilihai.”

⁹Nəboŋ aTuhsipsip tokin kotov nabuburutan na-vəha-rim-an, pipit nəmel tutumavan, noris nəlon alat lotomat sil nasoruan siGot. Nəvanuan gail lugol alaten lumat sil na-kel-uri-an tovoi lotodaŋ hən ləbiikel koti. ¹⁰Lukai habat van hən Nasuḃ. Luke, “Masta gaiug gotovi Got kitin! Gitoh tebəlav mabe vir gəbənənoḃ hən nəvanuan lotosuh len navile a pan mai nəbathut nakitinan hən ləbiipanis sil nəsa lotogole hən ginamito? Gigol nasisilan hən galito husur nəda hinamit mai nəmatan sinamit ŋais?” ¹¹Beti aGot ilav nahurabat pəhapəhw mai galit piisi. Ale ikel mai galit ke liŋavŋav kəkereh vir naslev siYesu gail suḃan galito, mai awawa salit len nadəlomian bišoḃur ləbiimat. Bathut nəvanuan lotomətahun aGot dereh ligol alatenan limat sil nadəlomian lotokade len aYesu van vəbar na-ḃururŋ-gati-an bihau hən alat ləbiimat.

¹²Nəboŋ aTuhsipsip tokin kotov nabuburutan na-vəha-məlevtes-an, noris nabiltidu todū. Noris namityal togəmə mermer hum nahurabat harharo, ale noris nahəbati kavkav togəmə bisibis hum nəda. ¹³Beti naməso gail len nəmav luteh len tan, hum naḃit nəhai lotoveu lotorus len nəlan paru. ¹⁴Ale nəmav ebul vi tut hum nalobulat lotobul həni, ale naḃehuh mai naholoul piisi lorus dan namilelito.” ¹⁵Beti nakiŋ sinavile a pan gail, nəvanuan totibau gail, nabiltisoltia lotoil a mi hən nasoltia tosoḃur, alat lotopul hən natite, nəvanuan bəbau gail, naslev gail mai alat ləsavi slev, galit piisi losusuah len naḃurhuvat gail mai napipivat hən naḃehuh gail. ¹⁶Ale lukai van hən naḃehuh mai nəvat gail ke, “Mititeh len ginamito, susuan ginamit dan nəhon atenan tobətah len nabiltihai bətbətah. Susuan ginamito dan nəlol paŋpaŋ seTuhsipsip!” ¹⁷Husur nəboŋ totibau hən nəlol paŋpaŋ səlaru egəmə tia, ale as teləboi beil gati?”^x

Alat a Israel lotovi 144,000

7 ¹Beti noris aŋel tovat lotoil, sua len nanot, sua len nais, sua len nasaut mai sua len nawes. Loil gol nəlan gail hən nəlan asike beḃuv nətan o nətas o nəhai ideh.” ²Ale noris aŋel togon togəmə len naut namityal tovisi lan, ikad natesua hum nəstam hən biḃos gat nabuburutan

“ **6.8** Eze 14.21. Naməsahan tiltile eləboi bevi *navilesir*. **6.14** Hən naves 12-14, Isa 13.10-13, 34.4; Eze 32.7-8; Amo 8.9; Jol 2.10; 2Tim 4.13 **6.16** Hos 10.8; Luk 23.30
^x **6.17** Jol 2.11; Zep 2.2-3 ^y **7.1** Jer 49.36; Dan 7.2; Zec 6.5

len natite ke siGot nəkadun nəmauran. Ale ikai habat van hən aŋel tovat galenan, aGot tolav mai galito nədaŋan hən ləbēmədas nətan mai nətas. ³Ikai ke, “Mititoh bai! Samtemədas nətan o nətas o nəhai gail vəbar namt̄b̄iṗos gat nəstam len nabunəhon naslev siGot sidat gail b̄inon̄.”^z ⁴Ale nosəsəlon̄ hən naṗuruŋan salit aŋel toṗos gat nəstam len nabunəholito ke lovi siGot. Iṗos gat nəstam len 144,000 dan nahəmar ṗisi ta Israel:

- ⁵ 12,000 dan nahəmar Jutah,
- 12,000 dan nahəmar Reupen,
- 12,000 dan nahəmar Kat,
- ⁶ 12,000 dan nahəmar Aser,
- 12,000 dan nahəmar Naftali,
- 12,000 dan nahəmar Manasseh,
- ⁷ 12,000 dan nahəmar Simeon,
- 12,000 dan nahəmar Levi,
- 12,000 dan nahəmar Issakar,
- ⁸ 12,000 dan nahəmar Sepulun,
- 12,000 dan nahəmar Josef,
- 12,000 dan nahəmar Penjamin.

Nə-sal-suhi-an seḅiltiṗoh

⁹Husur natgalenan noris nabiltiṗoh, avan ideh edədas b̄vuruŋi. Logəm len naluṗoh hən nəvanuan naut tiltile ṗisi, logəm len nahəmar ṗisi, logəm len nəvanuan nabi tiltile gail ṗisi mai nasoruan ṗisi. Ale loil a m̄o len nabiltihai bətbətah mai len nəhon aTuhsipsip. Losun nahurabat toṗəhapəhw ale len navəlalito lutariv nəpashət nadet.^a ¹⁰Ale len nabiltidoldol lukai habat ke, “Nə-lav-kuvi-an dan na-ləŋon-isa-vəsa-an egəm len aGot sidato tobətah len nabiltihai bətbətah, mai egəm len aTuhsipsip!” ¹¹Ale aŋel gail ṗisi loil dar vis nabiltihai bətbətah mai nəvanuan totibau gail mai natit tovat lotomaur. Luteh len tan, b̄ov kəta vi pan, a m̄o len nabiltihai bətbətah hən ləb̄ilotu hən aGot ke,

- ¹² “Kitin! Na-sor-sal-suhi-an,
- nəyalyalan hən nəbathumənas,
- namitisau hən nəmauran tonor,
- nasipaan, na-putsan-nahəsan-an,
- nabiltidaŋan,
- mai na-ləboi-buni-an hən b̄igol natite;
- tevi təban aGot sidato vi sutuai vi sutuai.
- Ganan!”

^z 7.3 Eze 9.4-6 ^a 7.9 Nadet ehum namətu, ebəlav, ikad nəpashəte mai ikad naṗite lotohan-hani. Len naut a Israel lob̄ilbil hani hən ləb̄ev̄usani ke lotowin səhor aenemi salit gail len nəb̄alan o hən b̄ev̄usan nahəhəvuran salito.

¹³Beti sua len nəvanuan totibau gail eus ginau ke, “Alategai lotosun nahurabat pəhapəhw gail, lovi ase? Logəm len naut a be?” ¹⁴Ale nusor vari ke, “Nəsaləboi. Nasub, gaiug goləboi, gikele.”

Beti ikel mai ginau ke, “Lovi alat lotolavutur len nəboŋ hən na-biltiŋon-isa-vəsa-an gail. Lokəkas nahurabat salit len nəda heTuhsipsip, gol lotopəhw yesyes.^b ¹⁵Imagenan loil a mō len nəbiltihai bətbətah siGot, ale loum san len nalennəyal mai nalenmariug len naim san. Ale gai tobətah len nəbiltihai bətbətah dereh tikabut gol galito, havhav hən galito. ¹⁶Asike lumalkəkət, asike lumaduh boŋ ideh am. Asike nəyal esun masuŋ hən galito, asike napudan ideh ilat karkar hən galito. ¹⁷Husur aTuhsipsip toil rivuh len naut tokad nəbiltihai bətbətah dereh tekətkəta təban galit hum tovi vanuan nasipsip salito. Dereh tesəhar galito vi lan nabəko gail hən nəwai nəmauran. Ale aGot dereh tigar namətarur gail pisi dan namətalito.”^c

Nabuburutan na-vəha-məlevru-an

8 ¹Nəboŋ aTuhsipsip tokin kotov nabuburutan na-vəha-məlevru-an, len nəmav naut ebut len nahudhut nəhaua. ²Beti nōris aŋel lotoməlevru lotoil len nəhon aGot, ale ilav nətrampet^d lotoməlevru mai galito.

³Ale aŋel sual am totəgau nasiloh nagol hən nəhai pəhas tobasw, egəm il ben nəmel tutumavan.^e Ale aGot ilav nəhai pəhas isoḃur maii, hən biŋol biḃon mai na-sor-tuŋ-an gail silat siGot pisi. Ale eviol həni len nəmel tutumavan lotoum həni hən nagol, nəmel tutumavan enan ipat a mō len nəbiltihai bətbətah. ⁴Ale nəbasuhab hən nəhai pəhas tobəon mai na-sor-tuŋ-an gail silat siGot, evi məhat len nəhon aGot, dan navəlan aŋel. ⁵Beti aŋel enan ilav nadurinen topaŋ dan nəmel tutumavan, igol epul len nasiloh nagol hən nəhai pəhas, ale ebubulani vi lan navile a pan, ale nəbiliurur ekurut, ikad nəwalan gail, nəkabil ikabil mai nadu edu.^f

Nətrampet gail

⁶Beti aŋel lotoməlevru lotokad nətrampet lotoməlevru, loutaut hən ləḃeŋuv gail.^g

⁷Aŋel metəkav eŋuv nətrampet san. Nəais^h mai nəhab artobəon mai nəda, aGot idaŋi vi lan navile a pan. Nahudhut tosua dan totor hən navile a pan, nəhab ihani. Nəhai tosua dan totor, nəhab ihan tavun gail, mai naliol kəsən pisi.ⁱ

^b 7.14 Dan 12.1; Mat 24.21; Mak 13.19 ^c 7.17 Len naves 16-17, ris Psa 23.1-2; Isa 25.8, 49.10; Eze 34.23 ^d 8.2 *Nətrampet* ehum nəhəmadu o nəbalbal sesipsip o natit tomagenan tovi metəlai gotoŋuv lan hən biwal ^e 8.3 Exo 30.1-3 ^f 8.5 Exo 19.16; Lev 16.12; Eze 10.2 ^g 8.6 1Tes 4.16 ^h 8.7 *Nəais* evi nəwai todaŋ nəboŋ tosusus buni. ⁱ 8.7 Exo 9.23-25; Eze 38.22

⁸Beti aŋel na-vəha-ru-an eṽuv nətrampet san, ale natit hum nabiltivēhuh topaŋ, aGot ibar həni len tas. Nahudhut nətas tosua dan totor egəm vi da. ⁹Nahudhut tosua dan totor hən natit p̄isi tomaur len tas, lumat, mai len nəlanis p̄isi, tosua dan totor lumasiŋ.

¹⁰Beti aŋel na-vəha-tor-an eṽuv nətrampet san. Nabiltiṁeso topaŋ hum naṁial, iteh dan nəmav vi lan nahudhut tosua dan totor hən nawisel gail mai nabəko gail.^j ¹¹(Ale lokis naṁeso enan hən Nəhai Tokon.) Nahudhut tosua dan totor hən nəwai egəm kon, ale nəvanuan isobur lumat husur lotomun nəwai enan tokon.^k

¹²Beti aŋel na-vəha-vat-an eṽuv nətrampet san. Natsua iṽas nahudhut tosua dan totor hən namityal mai nahəbati mai naṁeso gail, hən nəmar-gobut bəsusuan nahudhut tosua dan totor hən naṁialan halito. Naṁial eḅuer len nahudhut tosua dan totor hən nalennəyal mai nalenmariug.^l

¹³Beti nokəta, ale naikel^m sua toməlah len naməsav, nosəsəloŋ hən tokai habat ke, “Wee! Namətahwan! Namətahwan! Namətahwan dereh tibar alat lotosuh len navile a pan, bathut nəsa b̄evisi bogai, nəboŋ aŋel naməkot lototor ləbēvuv nətrampet salit gail!”

9 ¹Beti aŋel na-vəha-rim-an eṽuv nətrampet san. Noris naṁeso sua toteh tia dan nəmav vi lan navile a pan, ale aGot ilav naki hən naḅur nəpanismen səkad nabutite mai aṁeso enan. ²Nəboŋ aṁeso tosəŋav hən naḅur enan, ibasw vi məhat dan naḅur hum nəbasuhəb hən nabiltihab toŋol namətəlai tovi wai. Ale nəbasuhəb toŋəm len naḅur ikabut gol namityal mai naməsav.ⁿ ³Beti nalokust^o gail loməlah dan nəbasuhəb vi lan navile a pan, ale aGot ilav nədaŋan hum naskopion mai gail hən ləbēvin nəvanuan.^p ⁴Ale aGot ikel mai galit ke salemədas naliol o nəhai o natideh tokəsən, be loləboi ləbemədas nəvanuan ŋai ləsəkad nəstam siGot len nabunəholito.^q ⁵Ikel mai galit ke saligol nəvanuan gail limat, be loləboi ləb̄igol ləbeləŋon b̄isa vəsa len nahəbati b̄erim. Na-ləŋon-isa-vəsa-an salit dereh tehūm napəŋasan sinəvanuan nəboŋ naskopion tovinī. ⁶Len nahəbati torim enan, nəvanuan gail dereh lidon nəmatan, be asike lusab̄i, leləŋon masuṽ hən nəmatan be dereh tigam dan galito.^r

⁷Nalokust lohum nahos lotoutaut vir nabiltibalan. Lukad natit hum nəkraun nagol len nəkadulito ale nəholito esuṁan nəhon nəvanuan.

⁸Lukad navurulito hum navurun napəhəvut toləbləbah, narivolito ehum narivon nalion, ⁹lukad namətəlai tokabut gol nəmabulito ale nəwalan hən nəhabəlalito ehum nəwalan hən nahos mai nəkat nəbalan lotosobur

^j 8.10 Isa 14.12 ^k 8.11 Jer 9.15 ^l 8.12 Exo 10.21-23 ^m 8.13 *Naikel* evi nəman naməsav tohum nabiltibal. ⁿ 9.2 Gen 19.28 ^o 9.3 *Nalokust* ehun natohtohlomətu, ihanhan natideh tokəsən ale egəm len nabiltivəshəte tohum nəmarigw. ^p 9.3 Exo 10.12-15; Luk 10.19
^q 9.4 Eze 9.4; KelV 7.2-3, 8.7 ^r 9.6 Job 3.21; Jer 8.3

lotoṃur vi lan nabiltibalān.^s ¹⁰Lukad nagilelito lotoləboi ləḃevin nəvanuan hum naskopion, ale nagilelito ikad nədaŋan hən ləḃeləboi ləḃigol nasənahan len nəvanuan gail len nahəbati ḃerim. ¹¹Lukad nakiŋ toil a ṃo hən galito, tovi aŋel hən nāḃur nəpanismen səkad nabutite. Len nasoruan seIpru gail nahəsən aApatton, len nasoruan ta Kris nahəsən aAḃollyon.^t

¹²Natit metəkav nəvanuan gail lotomətahw habat lan inoŋ, be geris, ikad natit teru am arḃegəm sal.

Nətrampet naməlevtesan

¹³Beti aŋel na-vəha-məlevtes-an eḃuv nətrampet san. Nosəsəloŋ hən nadoldol sua toḡəm len nəbalbal tovat hən nəmel tutumavan nagol toil len nəhon aGot.^u ¹⁴Beti nadoldol ikel mai aŋel na-vəha-məlevtes-an tokad nətrampet ke, “Gisah ruḃat nəhau tobaŋis gat aŋel tovat len naut hən nabiltiwisel Eufrates.” ¹⁵Ale isah ruḃat aŋel lotovat aGot toutaut hən galito vir nəhaua, nəmariboŋ, nahəbati mai nasihau enan, hən ləḃigol ḃesua ḃimat dan totor len nəvanuan ḃisi len navile a pan. ¹⁶Nosəsəloŋ hən nəḃuruŋan hən nəvanuan nəḃalan salito lotosah len nahos. Lovi eru vəha-10,000 vəha-10,000; gol lovi 200,000,000 ḃisi. ¹⁷Len na-kəta-risi-an saḡw nahos gail mai alat lotosah len gail lumaiegai: alat lotosah lukad nametəlai tokabut gol nəmabulito tobisibis hum nəhab, mai toboŋboŋ, mai toyanyayə hum nəsalfa.^v Nahos, nəkadulito ehum nəkadun nalion. Ale nəhab, nəbasuhab mai nəsalfa evivile dan nəḃalito. ¹⁸Nahudhut tosua dan totor hən nəvanuan gail len navile a pan lumat len natit totor galegai: nəhab mai nəbasuhab mai nəsalfa lotovivile dan nəḃalito. ¹⁹Nədaŋan hən nahos galenan ipat len nəḃalito mai nagilelito. Husur nagilelito lohūm nəṃat lotokad nəkadulito lotoləboi ləḃigol nasənahan.

²⁰Avil nəvanuan ləsəmat len nəḃəŋasan galenan, galit ləsəpair dan nəḃide sasa salito hən ləḃipair van hən aGot. Ao, lulotu sal hən natəmat gail mai nəlablab lotoum həni hən nagol, nasilva, nabrons, nəvat mai nəhai. Nəlablab galenan ləsaləboi ləḃekəta, ləsaləboi ləḃesəsəloŋ, ləsaləboi ləḃiyar be nəvanuan lulotu hən gail sal!^w ²¹Nəvanuan gail ləsəpair dan nəmatan lotogolgole hən nəvanuan, ləsəpair dan na-gol-nəbehi-an salito o nəḃide salit hən naitian taḃtaḃor o navənvənanahan lotogolgole.

Aŋel mai natuhlobulat tobul

10 ¹Beti noris aŋel toḡon todaŋ, toḡəm vi pan len nəmav. Nəmavkasw ipat gol niben hum nahurabat, nanivaniv ipat len

^s 9.9 Hən nəves 7-9, Jol 1.6, 2.4-5 ^t 9.11 Nəhes eru enan, namilelaru ke, *Gai tomədas bun nəvanuan gail*. ^u 9.13 Exo 30.1-3; KelV 8.3 ^v 9.17 *Nəsalfa* evi nəvat toyanyayə. Goləboi ḡəḃisabi pəpadaŋ hən nəhab a Bu. ^w 9.20 Psa 115.4-7, 135.15-17; Dan 5.4, 23; 1Tim 4.1

nəkadun, nəhon ehum namityal mai narien gəlaru, ehum artovi hab.

²Natuhloḅulat tobul esəḡav len navəlan. Eriḡ narien nəmatu len tas mai narien nəmair len tan. ³Ale ikai len nadoldol towal habat hum nalion toḅun. Nəboḡ tokai, nadolon nābiliurur lotoməlevru luwal, lokurut.

⁴Nəboḡ nābiliurur lotoməlevru lotokurut, noutaut hən nəbitos gat nəsa lotokele, be nadoldol len nəmav ike, “Sagikel vəhot natgalenan nābiliurur lotoməlevru lotokele, sagitosi.”^x

⁵Beti aḡel notoris toil len tas mai len tan, isar hən navəlan nəmatu vi məhat, vi lan nəmav. ⁶Len nahəsan atenan totoh vi sutuai vi sutuai, atenan toum hən nəmav mai natit pisi tosuh lan, navile a pan mai natit pisi tosuh lan mai nətas mai natit pisi tosuh lan; len nahəsan atenan, aḡel ita gat na-kel-gati-an toke, “AGot asike evəlo am! ⁷Be nəboḡ aḡel na-vəha-məlevru-an pəpadəḡ hən ḅəvun nətrampet san, na-sor-utaut-an siGot tosusuah, dereh tisarpoh. Dereh tevisi hum tokel uri mai nəvanuan nauman san, ahai kelkel ur gail.”^y

⁸Ale nadoldol len nəmav notosəsəloḡ həni, isor tətəs mai ginau, ike, “Givan, lav nalḅulat tobul, tosəḡav dan navəlan aḡel toil len tas mai len tan.”

⁹Imaienan, nuvan hən aḡel egaii, nukel maii ke tilav natuhloḅulat mai ginau. Ale ikel mai ginau ke, “Lavi, hani. Len nəpəam dereh tihehe hum nəhani^z be len natəbaḡ haḡ, dereh tikon!” ¹⁰ḡa nulav natuhloḅulat dan navəlan aḡel, nuhani. Len nəpəḡw ihehe hum nəhani, be nəboḡ notohani tonəḡ, egəm kon len natəbaḡ haḡw.^a

¹¹Beti lukel mai ginau ke, “Gimaspəhav utaut tətəs husur nəsa aGot tosor utaut həni mōs nəvanuan nabi tiltile gail, naluḅoh hən nəvanuan naut tiltile gail, nasoruan gail mai nakin lotosəbur.”

Eru artokel kot aGot

11 ¹Beti lulav namita tohum nəhai nəyaran mai ginau. Luke, “Gile məhat. Gisab səhot nabəlavan hən naim siGot mai nəmel tutumavan, ale geḅuruḡ alat lotolotu ei.”^b ²Sagisab səhot nabəlavan hən naholəvat todar vis naim siGot, husur aGot ilavi tia mai naluḅoh hən nəvanuan naut tiltile gail, ale dereh lipal sar nābiltivile siGot len nahəbati lotovi 42.^c ³Ale ginau dereh nitabtabuh len nəvanuan eru arbikel kot ginau. Ale dereh aresun nahurabat toharharo^d, arikel ur napisulan sagw len nəmariboḡ tovi 1,260.”

^x 10.4 Len nasoruan ta Kris ike, *Burut gat natgalenan nābiliurur lotoməlevru lotokele, sagitosi.* ^y 10.7 Len nasoruan ta Kris, sake nəvanuan nauman san be ike naslev san gail. Hən naves 5-7, ris Exo 20.11; Deu 32.40; Dan 12.7; Amo 3.7. ^z 10.9 *Nəhani* evi natit tohehe masuḅ topat len naim sesukapak gail. ^a 10.10 Hən naves 8-10, ris Eze 2.8–3.3. Nəboḡ toke *natəbaḡ tokon*, hum ma tohum nabəhaḅun tomaluelu. ^b 11.1 Eze 40.3; Zec 2.1-2 ^c 11.2 Luk 21.24 ^d 11.3 *Nahurabat toharharo* ehum nəbak namətu, luvai hən nasivurhət nənani. Nəboḡ alat a Israel o naJu gail lotosuni, eḅusan nalolosaan salito husur nəmatan o nābiltisaan. Nəboḡ ahai kelkel ur tosoni, ikel mai nəvanuan gail ke limaspair dan nəsaan salito van hən aGot. Asike ləḅigole, dereh limasig o natsua tosa masuḅ teḡəm len galito.

⁴Nəvanuan eru enan arovi nəhai oliv eru, mai nametəlai nañial eru artoil. Gəlaru aroil len nəhon Nasuḅ, aMasta hən navile a pan.^e ⁵Avan ideh ḅike ḅemədas gəlaru, dereh nəhab tilavurvur dan nabuḅolaru, tihan puḅpuḅ aenemi səlaru gail. Avan ideh toke ḅemədas gəlaru, timasmat magenan. ⁶Gəlaru arukad nədaḅan hən arḅekəkol gat nəmav, hən naus asike ḅeus nəboḅ arḅikelkel ur napisulan siGot. Arukad nədaḅan hən arḅigol nəwai mai nətas gail legəm vi da, arukad nədaḅan hən arḅiḅas vəha-sobḅobur hən navile a pan hən naməsahan tiltile husur naləḅonian səlaru.^f

⁷Nəboḅ na-kel-koti-an səlaru tohav, narivatəvat katkat togəm vi məhat dan naḅur nəpanismen səkad nabutite, dereh tiḅal mai gəlaru, tewin səhor gəlaru, ale tigol arimat.^g ⁸Ale nibelaru aripat metḅisal len nabiltivile, lotokisi hən naut a Sotom o Ijip len nasoruan kəta. A ḅo, luḅos gat Nasuḅ, aMasta səlaru len nəhai balbal len naut enan.^h ⁹Ale len nəmariboḅ totor mai nətarhəmityal len nəmariboḅ tosual am, galevis len nəvanuan nabi tiltile, len nahəmar gail, nasoruan gail mai naluḅoh hən nəvanuan naut tiltile gail, dereh leris naḅirimat həlaru, husur ləsədaḅ hən avan ideh ḅita-vun gəlaru. ¹⁰Ale alat navile a pan dereh lehəhaḅur hən nəmatan səlaru. Len nakemkeman salito, dereh lesəvat naviolan gail van hən galit gabag, husur ahai kelkel ur eru enan artogol lotoləḅon tosa vəsa, arumat. ¹¹Be nəboḅ nəmariboḅ totor mai nətarhəmityal len nəmariboḅ tosual am lotonəḅ, aGot esuḅavḅav hən nəmauran vi lan gəlaru, ale arule məhat, aroil hən narielaru. Galit ḅisi lotoris gəlaru lomətahw, loḅinḅinikot.ⁱ ¹²Ale arosəsəloḅ hən nadoldol togəm len nəmav, towal habat, tokel mai gəlaru ke, “Məregəm məhat gegai!” Ale nəboḅ artovi məhat vi lan nəmav len nəmavkasw, aenemi səlar gail lokəta ris gəlaru.^j ¹³Len namityal enan ḅai, nabiltidu edu, ale len nabiltivile, nahudhut tosua dan tosəḅavur imasirsir. Nəvanuan lotovi 7,000 lumat len nadu enan, ale galit ḅisi lotomaur sal lomətahw, ale lusal suh nəyaləalan siGot len nəmav.

¹⁴Natit na-vəha-ru-an nəvanuan gail lotomətahw habat lan inoḅ, be geris, ikad natit na-vəha-tor-an am ḅegəm sal.

Nətrampet naməlevruan

¹⁵Beti aḅel na-vəha-məlevru-an eḅuv nətrampet san. Ale nadoldol lotowal habat logəm len nəmav, luke, “Gagai van, navile a pan ipat len navəlan aMasta sidato mai aKristo san, ale dereh teil a ḅo həni hum akiḅ vi sutuai vi sutuai!”^k ¹⁶Nəvanuan totibau lotovi 24 lotobətah len nəhai

^e 11.4 Zec 4.3, 11-14 ^f 11.6 1Ki 17.1; Exo 7.17-19; 1Sam 4.8. Len naut egai, nəboḅ toke *naməsahan tiltile*, namilen eləboi ḅevi navilesir. ^g 11.7 Dan 7.3, 7, 21; KelV 13.5-7, 17-18 ^h 11.8 Isa 1.9-10; *Sotom*: Gen 18-19. ⁱ 11.11 Eze 37.5, 10 ^j 11.12 2Ki 2.11
^k 11.15 Exo 15.18; Dan 2.44, 7.14, 27

bətbətah salito len nəhon aGot, luteh, ðov kəta vi pan, lulotu hən aGot.

¹⁷Luke,

“Namtosipa vi təban gaiug Nasub aGot, aBiltidaŋan,
gotowol hən nəboŋ ta daməŋai mai nəboŋ ta sutuai.
Namtosipa husur gulav namilem hən nədaŋan sam totibau,
gotubat il a mo hum akiŋ.

¹⁸Naluvoŋ hən nəvanuan naut tiltile, nəlolit ipaŋpaŋ,

avil nəlol paŋpaŋ sam egəmai,

hən gəbenənoŋ hən alat lotomat mai nanoran sam.

Evi nəboŋ hən gəbilav nakoŋpurpuraŋ mai naslev sam lotovi hai
kelkel ur gail,

mai nəvanuan sam gail,

galit piŋi lotomətahw len nəyalyalan hən nahəsam,

nəvanuan naut kəmas mai nəvanuan totibau.

Evi nəboŋ hən gəbigol nəmasigan van hən alat lotomədas nəvanuan
navile a paŋ hən ləbimasig.”¹

¹⁹Beti naim siGot len nəmav esəŋav, ale len naim san noris nabokis hən
na-kel-gati-an san, na-kel-gati-an aGot tota gati.^m Ale nəkabil ikabil, ikad
nəwalan gail, nəbiliurur ekurut, nadu edu, ale nəais erus vi paŋ hum
naus.

Napəhaŋut mai nətrakon

12 ¹Beti noris nəbiltitite tovisi len nəmav. Ikad napəhaŋut sua tosun
namityal hum nahurabat. Nahəbati ipat pipiriŋ ale len nəkadun
ikad nəkraun hən nəmeso tovi 12. ²Etian. Ale nəboŋ toləŋon nabəhaŋun,
itaŋ, ikai len nəpasusan toŋəŋas vəsa habat.

³Beti noris navisian sual am len nəmav. Ikad nəbiltitrakon tobisibis
tokad nəkadun toməlevru mai nəbalbal toŋəŋavur. Len nəkadun toməlev-
ru ikad nəkraun lotoməlevru.ⁿ ⁴Nagilen eliv kuv tosua dan totor hən
nəmeso gail, ale ibar hən gail vi lan navile a paŋ. Eil təban napəhaŋut
enan topasus, hən bihan kavkav hən anatun nəboŋ bevisi.^o ⁵Ale aliten
ipas anatun, auluŋan beil a mo hən naluvoŋ hən nəvanuan naut tiltile
gail hən nəbatw nametəlai sekiŋ. Aŋel isaɓul anatun, ipati vi məhat van
hən aGot, vi lan nəbiltihai bətbətah san.^p ⁶Napəhaŋut enan igam yav van
hən naut masmas toɓəbesw, naut aGot toutaut həni moŋi, hən bekətkəta
təban len nəmariboŋ tovi 1,260 ei.

⁷Beti ikad nəbiltibalan len nəmav. AMikael mai aŋel san gail lua bal mai
nətrakon, ale nətrakon mai aŋel san gail luɓal təlmam.^q ⁸Avil nətrakon sədaŋ.

¹ 11.18 Psa 2.1, 5, 110.5, 115.12-13 ^m 11.19 Ipru 9.4; Exo 25.10-22; KelV 8.5, 16.8, 21

ⁿ 12.3 Dan 7.7 ^o 12.4 Dan 8.10 ^p 12.5 Isa 66.7; Psa 2.9 ^q 12.7 Dan 10.13, 21, 12.1;

Jut 9

Gai sawin len nəbalan enan, gol gai mai aŋel san gail ləsəkad naut ideh am len nəmav. ⁹Ale nəbilitrakon egaii, nəmāt ta sutuai, gai lotokisi hən natəmat mai aSetan, togəras alat navile a pan kavkav, aMikael galito lubar həni vi pan vi lan navile a pan, gai mai aŋel san gail.⁷

¹⁰Beti nosəsəloŋ hən nadoldol towal habat len nəmav toke,

“Gagai egəmai! Nə-lav-kuvi-an dan nəsaan,
nədaŋan, natohan pipihəbalan aGot,
mai nədaŋan hən na-il-a-mō-an seKristo san, egəmai!
AGot ilav kuv nəvanuan san gail dan nəsaan.

Eṽusan nədaŋan san hum akiŋ sidato.

Gagai aKristo san eṽusan nədaŋan hən na-il-a-mō-an san.

Husur aSetan tokel ke awawa nadəlomian sidat gail lotosa,
atenan tokel ke lotosa len nəhon aGot len nalennəyal mai nalenmariug,
lubar hən atenan vi pan!^s

¹¹Len nəda heTuhsipsip mai len na-sor-ləboii-an salito, nakitinan lotokele,
lowin səhori tia!

Ləsətəgau gat nəmauran salito,

be loutaut hən ləḃimat, ləsamətahw len nəmatan.

¹²Imagenan mitikemkem, gamit məttotoh len nəmav!

Mətehəhəṽur!

Be nəbilitmətahwan dereh tegəm len navile a pan mai nətas,
husur natəmat evi pan van hən gamito len nəbilitilol paŋpaŋ,
bathut eləboii ke namityal togam gole.”

¹³Nəboŋ nətrakon tonau səhori ke lotobar həni vi lan navile a pan, ehut napəhəṽut topas natətai uluṽan. ¹⁴Be aGot igol alitenan ikad nəhabəlan eru hum nəbilitiikel, hən ḃeləboi ḃemələh vi lan naut masmas toḃəḃesw, naut aGot toutaut həni ṽosi, hən ḃekətkəta təban ei a tut dan nəmāt tovi trakon len nasihau totor mai nahudhusihau.^t ¹⁵Beti nəmāt eru hən nəwai, isav dan nabuŋon hum nawisel, hən ḃisel husur napəhəṽut hən ḃelivi van. ¹⁶Be navile a pan evi tarhət selitenan, esəŋav hən nabuŋon, edəlom nawisel tosav dan nabuŋon nətrakon hən ḃimasur len tan. ¹⁷Ale nəlon nətrakon eḃəŋas napəhəṽut, ale ivan hən ḃigol nəbilitiḃalan mai nəpasusan san gail am, alat lotogolgol nəsa aGot tokel buni, lotodaŋ len nakitinan aYesu tokel vəhoti. ¹⁸Ale nətrakon eil len nabion bitas.

Narivatəvat katkat eru

13 ¹Beti noris narivatəvat katkat tovisi dan nətas. Ikad nəbalbal esəŋavur mai nəkadun eməlevru ale ikad nəkraun tosəŋavur

^r 12.9 Gen 3.1; Luk 10.18 ^s 12.10 Job 1.9-11; Zec 3.1-2 ^t 12.14 Dan 7.25, 12.7. *Naikel* evi nəman naməsav tohum nəbal be totibau səhori. Len nasoruan ta Kris sake nasihau totor mai nahudhusihau, be ike mityal, mityal gail mai nahudhumityal, piṽoṽ hən Dan 7.25.

len nəbalbal gail. Len nəkadun gail ikad nəhes lotosəvar aGot, mədas nahəsan. ²Narivatəvat katkat notorisi ehum nalepat be nalohrien lohum nalohrien nabea ale nabuḡon ehum nabuḡon nalion. Ale nətrakon ilav nədaḡan, mai nəbilitihai bətbətah hum sekiḡ, mai nədaḡan hən na-il-a-ḡo-an san maii. ³Noris narivatəvat katkat enan, nəkadun sua ikad nasənanan togol nəmatan, be nasənanan enan togol nəmatan imav, imaur təlmam. Navile a pan lumaḡmaḡ lan, ale lohusur narivatəvat katkat enan. ⁴Ale lulotu hən nətrakon husur tolav nədaḡan hən na-il-a-ḡo-an mai narivatəvat katkat, ale lulotu hən narivatəvat katkat am, luke, “Ase esuḡnan narivatəvat katkat egai? Ase eləboi ḡigol nəbilitibalan maii?”

⁵AGot idaḡ hən narivatəvat katkat ḡisor, ale ipatpat gai məhat len nasoran san, esəvar aGot, mədas nahəsan. Ale aGot idaḡ hən ḡikad nədaḡan hən na-il-a-ḡo-an hən ḡigol natideh toləḡoni len nahəbati tovi 42. ⁶Ale esəḡav hən nabuḡon, esəvar aGot. Isor mədas nahəsan, ale isor mədas naut aGot totohtoḡ lan tovi alat lototoḡ len nəmav. ⁷AGot idaḡ hən ḡigol nəbilitibalan mai alat siGot, ale ewin səhor galito. Ale aGot idaḡ hən ḡeil a ḡo hən nəvanuan len nahəmar gail, nəvanuan nabi tiltile gail, nasoruan gail mai naluḡoh hən nəvanuan naut tiltile gail. ⁸Nəvanuan gail ḡisi lotosuh len navile a pan dereh lilotu həni. Wake alat aGot totos gat nahəsəlito len nalobulat hən nəmauran a tahw hən toum hən navile a pan, galito asike lulotu həni. ⁹Nalobulat enan evi nalobulat seḡuhsipsip nəvanuan gail lotogol tomat.

⁹Gəḡikad nədariḡaḡ, gesəsəloḡ! ¹⁰Avan ideh aGot toriḡi hən galit ləḡibaḡisi ale səhari van, avan enan dereh libaḡisi ale səhari van. Avan ideh aGot toriḡi hən ḡimat len nəbilitibu nəbalan, dereh timat len nəbilitibu nəbalan. Imagenan, nəvanuan siGot limaskad nə-daḡ-ḡuri-an, limasdaḡ len nadələmian salito. ^x

¹¹Beti noris narivatəvat katkat togon totəvah tur len tan. Ikad nəbalbal eru hum nəbalbal sesipsip uluḡan, ale isorsor hum nətrakon. ¹²Len nədaḡan hən na-il-a-ḡo-an sinarivatəvat katkat metəkav, igol navile a pan mai nəvanuan ḡisi lotosuh lan lulotu hən narivatəvat katkat metəkav enan tokad nasənanan hən nəmatan tomav. ¹³Narivatəvat katkat hən nətan igol nəbilitimerikel gail, igol nəhab topaḡ len nəmav vi pan bar navile a pan len nəhon nəvanuan gail. ¹⁴Len namerikel gail narivatəvat katkat metəkav todaḡ hən narivatəvat katkat hən nətan ḡigole len nəhon, egəras alat lotosuh len navile a pan. Ikel buni mai galit ke ligol nəlablab hən narivatəvat katkat tokad nasənanan hən nəbilitibu nəbalan tomaur təlmam. ¹⁵Ale aGot idaḡ hən narivatəvat katkat hən nətan ḡilav nasu-

^u 13.2 Hən naves 1-2, ris Dan 7.4–6. *Nalepat* evi nəbilitiḡus togəḡəris. *Nabea* evi narivatəvat katkat tobəlav səhor nəvanuan. ^v 13.7 Hən naves 5-7, ris Dan 7.8, 21, 25, 11.36
^w 13.8 Psa 69.28; KelV 3.5 ^x 13.10 Jer 15.2; 43.11

ɲavɲavan mai nəlablab hən narivatəvat katkat metəkav hən b̄isor. Ale nəlablab ikel buni ke alat asike ləb̄ilotu həni limasmat. ¹⁶Igol ke nəvanuan gail p̄isi, naut kəmas lotokəkereh o lototibau, naut kəmas lotopar tite o lotopul hən natite, naut kəmas lotovi slev o ləsavi slev, limaskad nəmak sua len navəlalito o len nabunəholito. ¹⁷Ale avan ideh topar mak saləboi b̄igol naʋurian o na-ɲur-həni-an. B̄ike b̄evur natideh o ɲur həni, timaskad nəmak tovi nahəsən narivatəvat katkat o naʋuruɲan han.

¹⁸Len naut egai ivoi hən datb̄ikad namitisau. Avan ideh tokad nəkadun, tisab̄ səhot namilen naʋuruɲan hən narivatəvat katkat egaii, husur evi naʋuruɲan sivan sua. Ale naʋuruɲan han evi 666.

ATuhsipsip mai nəvanuan san gail

14 ¹Beti nokəta, noris aTuhsipsip toil len Naʋehuh Sion. Ikad nəvanuan lotovi 144,000 lototah maii. Len natosian len nabunəholito lukad nahəsən mai nahəsən aTəman.^y ²Ale nosəsəloɲ hən nəwalan togəm len nəmav, tohum nətas kudkud topus mai nab̄iliurur tokurut habat. Ehum nəwalan nəvanuan lotogole nəboɲ lotoraṁraṁe b̄onb̄on hən navus beltaɲ tosoḃur. ³Alat lotovi 144,000 lokəkai hən nəb̄e veveu a ṁo len nab̄iltihai bətbətah, mai len nəhon natit tovat lotomaur, mai nəvanuan totibau lotovi 24. Səkad avan ideh toləboi ləb̄ekəkai səhot nəb̄e enan, be alat lotovi 144,000 aGot toʋur galit dan nəvanuan p̄isi len navile a pan, galit ɲai lokəkai səhoti.

⁴Lotəgau gat naveveuan salito, ləsəbar niben apəhaʋut ideh, be lohususur aTuhsipsip len naut ideh tovi lan. Galit lovi alat aGot toʋur galit dan nəvanuan gail p̄isi hən ləb̄evi esan mai seTuhsipsip. Lohum naʋit metəkav hən nəmatuan tovi naviolan vi təban aGot. ⁵Nalibliboɲan sagəm len nabuɲolit boɲ ideh, səkad natideh tosa len galito avan ideh toləboi b̄ikel uri.^z

Aɲel itor

⁶Beti noris aɲel togon tomələh len naməsav. Ikad na-kel-uri-an tovoi topat vi sutuai hən b̄ikel uri mai alat lotosuh len navile a pan: naluʋoh hən nəvanuan naut tiltile p̄isi, nəvanuan len nahəmar p̄isi, nasoruan p̄isi mai nabi tiltile gail p̄isi. ⁷Ale ikai habat ke, “Mətemətahw len aGot! Sal suh nəyalyalan san, bathut namityal hən b̄epəpəhun navoian dan nəsaan egəm pəpadaɲ. Mitilotu hən atenan togol nəmav, nətan, nətas mai nabəko gail p̄isi.”^a

⁸Ale aɲel na-vəha-ru-an ehusur aɲel metəkav, ike, “Imasig! Naut a Papilon toyalyal imasirsir! Igol nəvanuan naut tiltile p̄isi lotərog hən nəwain han tovi nab̄iltiləɲonian san hən naitian tosa.”^b

^y 14.1 Eze 9.4; KelV 7.3 ^z 14.5 Zep 3.13 ^a 14.7 KelV 10.6 ^b 14.8 Isa 21.9; Jer 51.7-8; KelV 18.2

⁹Ale aŋel na-vəha-tor-an ehusur gəlaru, ikai habat ke, “Avan ideh tolotu hən narivatəvat katkat mai nəlablab han, tokad nəmak san len nabunəhon o navəlan, ¹⁰dereh gai temun nəwain hən nabiltiɽol paŋpaŋ siGot, nəwain aGot toʔir masmas həni vi lan nabiliwai hən nəlol paŋpaŋ san. Ale avan enan dereh teləŋon tisa vəsa habat len nəhab mai nəsalfa len nəhon aŋel siGot gail mai aTuhsipsip.”^c ¹¹Nəbasuhab hən na-ləŋon-isa- vəsa-an silat lotomaienan dereh tikon vi məhat vi sutuai vi sutuai. Asike lukad nəŋavŋavan len nalennəyal o nalennariug husur lotolotu hən narivatəvat katkat mai nəlablab han, ale lukad nəmak hən nahəsan.”^d

¹²Imagenan, nəvanuan siGot gail, alat lotogol nəsa tokele, lotodaŋ len aYesu, limaskad nə-daŋ-ʔuri-an.^e

¹³Beti nosəsəloŋ hən nadoldol len nəmav toke, “Gitos gat nategai ke: Gagai van, alat lotomat len Nasuʔ, navoian siGot igol lukab həni.” ANunun aGot ike, “Evoi, lukab habat həni husur dereh liŋavŋav dan nəmauran salit todaŋ, bathut dereh likad naʔit nagolean salit lotovoi.”

Nəmatuan hən navile a pan

¹⁴Beti noris nəmavukasw sua, ale ikad avan sua tobətah len nəmavukasw tosuman anatun nəvanuan.^f Ikad nəkraun hən nagol len nəkadun, ale len navəlan etəgau naʔu tohaʔ tokan len nəlon. ¹⁵Beti aŋel togon evivile len naim siGot. Ika van hən atenan tobətah len nəmavukasw, ike, “Gilav naʔu saʔm tohaʔ, tuʔat tai nəhanian. Nəhanian len navile a pan imatu, evi namityal hən nəmatuan!”^g ¹⁶Ija atenan tobətah len nəmavukasw ita kokotov nəhanian tomatu len navile a pan kavkav, ale isah tuani.

¹⁷Beti aŋel sual am evivile len naim siGot len nəmav. Gai am etəgau naʔu tohaʔ tokan.

¹⁸Ale aŋel tile am tokad nədaŋan hən towol hən nəhab, egəm len nəmel tutumavan. Ika habat van hən aŋel tokad naʔu tohaʔ, ike, “Gilav naʔu saʔm tohaʔ, tuʔat ta kokotov nəhavhət nakrep len navile a pan, sah tuan gail. Len nəhau nakrep gail naʔit nakrep lumen.” ¹⁹Ija aŋel ita kokotov nəhavhət nakrep gail len navile a pan, ale ebubulan nəhavhət nakrep gail len nabiltiʔur lotopal dasdas naʔit nakrep lan. Evi nabiltiʔur hən nəlol paŋpaŋ siGot. ²⁰Ale lupal dasdas nakrep gail len nabiltiʔur vivile len nabiltivile. Ale nəda eriv dan nabiltiʔur enan, epul vəbar nəkadun nahos gail ale isel, nabəlavan han evi nəstatia tovi 1,600.^h

^c 14.10 Isa 51.17; Gen 19.24; Eze 38.22; Luk 17.29 ^d 14.11 Isa 34.10 ^e 14.12 Egai nəbathusoruan hən nəlobulat egai. Datimasgol husur nəsa aGot tokele, datimasdaŋ len aYesu, datimassusumar, datimasdaŋ ʔur nəmauran sidat todaŋ, naut kəmas datʔimat sil nadəlomian dattokade len aYesu. ^f 14.14 Dan 7.13. Vəha-səbsəʔur aYesu ekis gai gabag aNatan Nəvanuan. ^g 14.15 Jol 3.13 ^h 14.20 Hən naves 19-20, ris Isa 63.1-6; Lam 1.15. Nabəlavan hən nəstatia evi namita tovi 185.

Nəbe siMoses mai seTuhsipsip

15 ¹Beti len nəmav noris navisian toyalyal notomaŋmaŋ lan. Ikad aŋel toməlevru lotokad navilesir toməlevru ləbɛgəm naməkot. Lovi navilesir naməkot, husur, len gail, nauman hən nəlöl paŋpaŋ siGot ihav.

²Ale noris natit hum nəbilitimetduŋduŋ hən nakəlas toβon mai nəhab. Ale tarhəmetduŋduŋ ikad nəvanuan galevis lotoil, alat lotowin səhor narivatəvat katkat mai nəlablab han mai nəpuruŋan hən nahəsən. Lukad navus beltaŋ aGot tolav gail mai galito, ³ale lokəkai hən nəbe siMoses, naslev siGot, mai nəbe seTuhsipsip. Luke,

“Nasub aGot gotoyalyal buni,

nəsa gotogole iyalyal, numaŋmaŋ lan.

Govi Kiŋ hən naluβoh hən nəvanuan naut tiltile,

naβide sam gail lunor hən nanoran mai nakitinan.ⁱ

⁴Nasub, nəvanuan gail pisi dereh lemətahw len nəyalyalan sam; dereh leputsan nahəsam

husur gaiug govi aGot səβom gototoh a tut dan nəsaan.

Naluβoh hən nəvanuan naut tiltile dereh legəm

hən ləbilotu hən gaiug,

husur nəvanuan gail pisi loris nanoran gotogol gail.”^j

Nasiloh eməlevru mai navilesir eməlevru

⁵Nəboŋ natgalenan lotonoŋ, nokəta, noris naim siGot len nəmav, naim nətaβolen siGot tolo, esəŋav.^k ⁶Aŋel eməlevru lototəgau navilesir lotoməlevru lovivile dan naim siGot. Losun nahurabat nalinen toveveu topehw yesyes, ale nəhau tutuβ nagol ibanjis garu len nəmabulito.^l ⁷Beti sua len natit tovat lotomaur, ilav mai aŋel lotoməlevru, nasiloh nagol eməlevru lotopul hən nəlöl paŋpaŋ siGot, aGot totoh vi sutuai vi sutuai. ⁸Ale naim siGot epul hən nəbasuhab togəm len nəyalyalan hən nəbat-humənas siGot mai nədaŋan san. Ale avan ideh edədas βebis len naim siGot vəbar navilesir toməlevru siaŋel gail ləβinoŋ.^m

Nasiloh gail hən nəlöl paŋpaŋ siGot

16 ¹Beti nosəsəloŋ hən nadoldol len naim siGot, tokai habat, tokel mai aŋel lotoməlevru ke, “Mitivan, mitidaŋ nasiloh toməlevru hən nəlöl paŋpaŋ siGot len navile a pan.”

ⁱ 15.3 Exo 15.1 ^j 15.4 Jer 10.7; Psa 86.9 ^k 15.5 Exo 38.21 ^l 15.6 *Nalinen* evi nəkali-ko pəhapəhw tokat udud lotovaii hən natret gail topat len nalut nəflaks. Nəvanuan gail loləmasi husur sagol naut topud hən avan ideh tosun nahurabat lotosode hən nəkaliko enan. ^m 15.8 Exo 19.18, 40.34-35; 1Ki 8.10-11; Isa 6.4

²Ale aŋel na-vəha-sual-an ia daŋ nasiloh san len navile a pan. Ale nəmanuŋ lotosa lotopəŋas habat lovisi len alat lotokad nəmak sinarivatəvat katkat mai alat lotolotu hən nəlablab han.ⁿ

³Ale aŋel na-vəha-ru-an idaŋ nasiloh san len tas. Nətas egəm hum nəda vatuvatw hən nəbirimat ale natit p̄isi lotosuh len tas lumat.

⁴Beti aŋel na-vəha-tor-an idaŋ nasiloh san len nawisel mai nəbəkə gail, ale logəm vi da.^o ⁵Ale nosəsəloŋ hən aŋel tokad nədaŋan hən towol hən nətas mai nəwai gail, ike,

“Gaiug gunor buni len nəpanismen galegai gotoriŋ gail,
gaiug gotovi gaiug ta sutuai,
gaiug gotovi gaiug gagai,
gaiug gotovi aGot səbom̄ gototoh a tut dan nəsaan,

⁶husur galit lōbir nəda hinəvanuan sam̄ gail mai hihai kelkel ur gail,

ale gulav nəda mai galit hən ləbemuni.

Nəpanismen enan inor hən galito!”

⁷Ale nosəsəloŋ hən nəmel tutumavan toke,

“Evoi, Nasuḅ aGot, aBiltidaŋan,
nə-saḅ-səhoti-an mai nəpanismen sam̄ gail,
lunor hən nanoran mai nakitinan.”

⁸Beti aŋel na-vəha-vat-an idaŋ nasiloh san len namityal, gol nəhab hən namityal ilat karkar nəvanuan gail. ⁹Napudan en totibau ebulaŋ nəvanuan gail. Ale losəvar aGot, sor mədas nahəsən aGot tokad nədaŋan hən na-il-a-m̄o-an hən navilesir galenan. Be lomətahun ləḅipair dan nəsaan salito hən ləḅisal suh nəyalyalan san.

¹⁰Beti aŋel na-vəha-rim-an idaŋ nasiloh san len nəbiltihai bətbətah serivatəvat katkat, ale naut tovi kiŋ lan evisivis, nəmargobut ikabut puŋpuŋi. Nəpəŋasan salito igol nəvanuan gail ei lukat gat namealito.^p

¹¹Ale losəvar aGot hən nəmav husur nəpəŋasan mai nəmanuŋ salit gail. Be lomətahun ləḅipair dan nagolean salit gail lotosa hən ləḅipair van hən aGot.

¹²Beti aŋel na-vəha-məlevtes-an idaŋ nasiloh san len nəbiltiwisel Eufrates. Ale nəwai han imas gorgor, hən nəḅisal beutaut m̄os nakiŋ gail ləbegəm len naist.^q ¹³Beti noris nanunun tosa totor lotohum navrok gail. Esua evivile dan nabuŋon nətrakon, esua dan nabuŋon narivatəvat katkat mai esual am dan nabuŋon ahai kelkel ur gəgəras. ¹⁴Lovi nanun natəmat gail lotogol namerikel gail. Luvan hən ləbesəhar ḅonḅon hən nakiŋ gail hən navile a pan kavkav, van hən nəbiltibalan len nəḅoŋ totibau siGot aBiltidaŋan.^r

ⁿ 16.2 Exo 9.10 ^o 16.4 Exo 7.17-21; Psa 78.44 ^p 16.10 Exo 10.21-22 ^q 16.12 Isa 11.15; KelV 9.14. Len nasoruan ta Kris ike, *lotogəm len naut namityal tovisi lan.* ^r 16.14 1Tim 4.1

¹⁵AYesu ike, “Səsəlonj! Dereh negəm suñan nəvanuan vənvənah. Navoian tipat len alat lotokəta vir ginau, lotokətkəta gol nahurabat salit gail hən asike ləbīyar b̄urmalmal gol nahurulit b̄isa.”^s

¹⁶Beti nanunun natəmat galenan losəhar nakiñ galenan van vañonñon len naut lotokisi hən Armaketton len nasoruan selpru gail.^t

¹⁷Beti aņel na-vəha-məlevru-an idaņ nasiloh san len naməsav. Ale nadoldol tokai habat egəm len nabiltihai bətbətah len naim siGot, ike, “Ihav tia bolai!” ¹⁸Beti nəkabil ikabil, ikad nəwalan gail, nabiliurur ekurut mai nabiltidu edu. Sutuai səkad nadu ideh tomaienən. Edu habat səhor nadu p̄isi lotodu nəboñ nəvanuan lototoh len navile a pan. ¹⁹Nabiltivile imaņul hən nahudhut itor. Navile tiltile gail am sinaluñoh hən nəvanuan gail, luteh vəmasirsir. AGot inau təlmam hən naut a Papilon toyalyal, ale ilav nabiliwai hən nəwain hən nabiltirol paņpaņ san maii.^u ²⁰Naholoul p̄isi loməkaskas, nañehuh p̄isi lumasig. ²¹Nəais eus habat. Nəais v̄isusua lotoməlas hum nakilo tovi 40 lous len nəmav vi pan, han nəvanuan gail. Nəvanuan gail losəvar aGot sil navilesir hən nəais, husur nabiltiais enan tous isa vəsa masuñ.^v

Napəhañut nahəsan tosa vəsa toņur hən niben

17 ¹Esua len aņel toməlevru lotokad nasiloh toməlevru isor mai ginau ike, “Gegəmai. Dereh nəvusan gaiug hən nəpanismen hən napəhañut toņur hən niben, nahəsan tosa vəsa, tobətah təban nəwai tosobur. ²Nakiñ gail len navile a pan lugol naitian tosa maii, ale nəvanuan lototoh len navile a pan lotərog hən nəwain hən naitian san tosa.”^w

³Len nədaņan seNunun aGot, aņel enan esəhar ginau vi lan naut masmas tobəbesw. Noris napəhañut sual ei tobətah len narivatəvat katkat tobisibis habat tokad nəkadun toməlevru mai nəbalbal tosəņavur. Nəhes gail lotosəvar aGot, mədas nahəsan, lukabut gol niben. ⁴Napəhañut esun nahurabat tobəboñ mai tobisibis habat. Epəhas hən gai hən nagol mai nəvat gəlgəlan, nəvat halit totibau, mai nanesnes gail. Len navəlan etəgau nabiliwai nagol toplu hən natit aGot tomətahun bun gail, mai nabijñijalan hən naitian san tosa gail. ⁵Len nabunəhon ikad nəhes namilen tosusuah ke: “Papilon toyalyal, nana silatpəhañut lotoņur hən nibelito, mai sinatit hən navile a pan aGot tomətahun bun gail.” ⁶Ale norisi ke alitenan etərog hən nəda hinəvanuan siGot gail mai hilat lotokel kot aYesu aliten togol galit lotomat.

Nəboñ notorisi nuņaņ, numaņmaņ. ⁷Ale aņel eus ginau ke, “Guņaņ hən nəsa? Dereh nikel mai gaiug hən namilen tosusuah hən napəhañut mai narivatəvat katkat tokad nəkadun toməlevru mai nəbalbal tosəņavur,

^s 16.15 KelV 3.3 ^t 16.16 Jdg 5.19; 2Ki 23.29-30; Zec 12.11 ^u 16.19 Isa 51.17

^v 16.21 Exo 9.23-24 ^w 17.2 Hən naves 1-2, ris Isa 23.17; Jer 51.7

aliten toсах lan. ⁸Narivatəvat katkat gotorisi, a mō ikade, gagai ēbuer. Dereh tevivile tia bogai dan nabur nəpanismen səkad nabutite, ale tevi lan nəhab nəmasigan.^x Nəvanuan gail p̄isi lotosuh len navile a pan aGot satos gat nahəsalito len nalobulat hən nəmauran a tahw hən togol navile a pan, galit dereh limanmanj nəboŋ ləberis narivatəvat katkat tomaur a mō, tobuer gagai, ale b̄evisi tətas.^y

⁹“Len naut egai ivoi hən datbikad nənauan topul hən namitisau hən nəmauran tonor. Namilen natit gotorisi imaiegai: nəkadun toməlevru lovi navehuh toməlevru napəhāvut tobətah len gail. Nəkadun toməlevru lukad namilen sual am. Lovi nakiŋ toməlevru. ¹⁰Nakiŋ erim lunonj tia. Sual īvat nəhes gagai, ale togon sagəm sal. Nəboŋ b̄egəmai, dereh timastoh kəkereh. ¹¹Narivatəvat katkat totoh a mō, tobuer gagai, gai evi kiŋ na-vəha-məlevtor-an. A mō evi kiŋ sua len lotoməlevru. Gai tevi lan nəhab nəmasigan.

¹²“Nəbalbal toseqavur gotorisi lovi nakiŋ toseqavur ləsəkad nədaŋan hum nakiŋ sal. Be dereh likad nədaŋan hən na-il-a-mō-an len nəhaua b̄esua, hən ləbeil a mō mai narivatəvat katkat hum nakiŋ gail.^z ¹³Galit p̄isi lutoh mōs natsua ŋai, ale dereh lilav mai narivatəvat katkat, nədaŋan salito mai nədaŋan hən na-il-a-mō-an salito. ¹⁴Dereh ligol nabiltibalan mai aTuhsipsip. Be aTuhsipsip dereh tewin səhor galito husur evi Masta hən amasta gail p̄isi, evi Kiŋ hən nakiŋ gail p̄isi. Ale alat lototah mai aTuhsipsip len nabiltibalan, lovi alat gai tokis galito, tolekis hən galito, galit lotodaŋ lan.”

¹⁵Beti aŋel ikel mai ginau ke, “Nəwai tosobur gotorisi, napəhāvut topur hən niben tobətah təban gail, nəwai galenan, lovi nəvanuan nabi tiltile gail, nalūvoh gail, nalūvoh hən nəvanuan naut tiltile gail mai nasoruan gail. ¹⁶Narivatəvat katkat mai nəbalbal toseqavur gotoris gail, dereh lemətahun bun napəhāvut topur hən niben. Dereh lemədasi hən bitoh səbon, b̄imalmal hən nahurabat. Dereh lihan navisoh han, pəŋas niben hən nəhab bihan p̄isi. ¹⁷Husur aGot eriŋ naləŋonian san len nəlolito hən ləb̄igol p̄isi. Dereh lidām hən ləb̄ilav nədaŋan hən na-il-a-mō-an salito mai narivatəvat katkat van vəbar nasoruan siGot ləbisarpoh.

¹⁸“Napəhāvut enan gotorisi, evi nabiltivile toyalyal tokad na-il-a-mō-an hən nakiŋ gail hən navile a pan.”

Naut a Papilon imasirsir

18 ¹Nəboŋ notoris natgalenan tononj, noris aŋel sual am togəm len nəmav vi pan. Ikad nədaŋan hən na-il-a-mō-an toyalyal, ale namənas san emias navile a pan vəsa. ²Len nadoldol totibau ikai habat ke, “Imasig! Naut a Papilon toyalyal imasirsir! Egəm vi ut a im setəmat

^x 17.8 Dan 7.7; KelV 11.7 ^y 17.8 Psa 69.28; KelV 3.5 ^z 17.12 Dan 7.24

gail mai naim nanunun nəmargobut p̄isi lotosuhsuh lan, mai naut sinəman p̄isi ləsaveveu, mai narivatəvat p̄isi ləsaveveu nəvanuan lotomətahun bun gail.^a ³Napəhaḥūt tovi naut a Papilon imasirsir maienan husur nəwain todaṅ hən naitian san tosa ekuḥ hən naluḥoh hən nəvanuan naut tiltile, luteh. Nakiṅ gail hən navile a pan lugol naitian tosa maii. Ale nəvanuan hən navile a pan lotoḥur natit gail, p̄ur hən gail, logəm pul hən natite husur alitenan eləṅon masuḥ hən nakontit gail, nəvat halit totibau səhor nəsa tonor hən nəmauran san.”^b

⁴Beti nosəsəlōṅ hən nadoldol togon togəm len nəmav toke, “Gamit məttovi vanuan sagw gail mətēvivile dani hən asike mətḃitah mai alitenan len nəsaan san. Navilesir gail dereh legəm hən alitenan be salibar gamito!”^c ⁵Husur nəsaan san gail, nalul han isahsah vi məhat vəbar nəmav, ale aGot inau gat nəsaan aliten togolgole tonor hən nəpanismen.^d ⁶Mitigol tesisil həni natit p̄isi togole hən nəvanuan gail, mitigol tesisil həni vəha-ru hən natit p̄isi togole. Alitenan eutaut hən nəwain hən naləṅon-isa-vəsa-an hən nəvanuan gail lotomuni, mətēḃir vəha-ru həni len nabīliwai han m̄osi. Mitigol temuni hən ḃesisil.^e ⁷Mitilav napəṅasan mai naləṅon-isa-an maii, arep̄itoḥ hən nə-sal-suhi-an mai napul-hən-nakontite-an aliten toviol həni mai gai gabag. Husur len nəlon isor patpat gai məhat ke, ‘Ginau aKwin bogai notobətah len nabīltihai bətbətah sagw! Nəsavi batunau! Asike nulolosa, asike nutaṅ hum nəbatunau boṅ ideh!’ ⁸Imagenan, len nəmariboṅ tesua ṅai navilesir gail dereh lesəhoti: nəmatan, nalolosaan, nəmalkəkatan tobəlav, mai nəhab ḃihan puṅpuṅi husur Nasuḃ aGot, toṅpəhun navoian dan nəsaan, ikad nabīltidaṅan.^f

⁹“Beti nakiṅ gail hən navile a pan lotogol naitian tosa maii, lotokatəṅol hən napul-hən-nakontite-an san maii, nəboṅ nakiṅ galenan ləḃeris nəbasuhab hən nəhab tohani, dereh litaṅ, leləṅon tisa husuri.^g ¹⁰Dereh leil a tut, lemətahw habat len naləṅon-isa-vəsa-an san. Dereh like, ‘Wee! Wee! Abīltivile gotoyalyal, Papilon gotovi ḃiltivile hən nədaṅan! Wee, len nəhaua tosua ṅai nəpanismen saḥ egəm hən gaiug!’

¹¹“Ale nəvanuan hən navile a pan lotoḥur natit gail, p̄ur hən gail, dereh litaṅ, leləṅon tisa sil alitenan husur səkad avan ideh am hən ḃeḥur nəkako salito gail. ¹²A m̄o eḥur nagol, nasilva, nəvat gəlgəlan mai nanesnes gail. Eḥur nəkaliko hən nalinen toṅəhw buni mai nasilik toməyayau, nəkaliko nətau toboṅboṅ mai tobisibis. Eḥur nəhai tiltile gail nəbolit tosu-sau. Eḥur natit isoḃur lotoum hən gail hən nabīltiriḥon naelefant. Eḥur natit isoḃur lotoum hən gail hən nəhai, nəvat han totibau, mai lotoum

^a 18.2 Natosian galevis ta sutuai ləsəkad nasoruan egai: *narivatəvat ləsaveveu nəvanuan lotomətahun bun gail.* ^b 18.3 Isa 23.17; Jer 51.7; KelV 14.8 ^c 18.4 Isa 48.20; Jer 50.8, 51.6, 45 ^d 18.5 Gen 18.20-21; Jer 51.9 ^e 18.6 Psa 137.8; Jer 50.29 ^f 18.8 Isa 47.7-9

^g 18.9 Hən naves 9-10, ris Eze 26.16-17

hən gail hən nabrons, nametəlai mai nəvat tokab.^h ¹³Eṽur nasinamon, naluhai gail lotosusau, nəhai pəhas tosusau, namər mai nafaŋkinsens.ⁱ Eṽur nəwain mai naoil naoliv, nəflaua mai nawit, nabuluk mai nasipsip, nahos mai nəkat. Ale eṽur nəmauran mai niben nəvanuan gail hən ləḃevi slev. ¹⁴Ale alat lotoṽur natit gail, p̄ur hən gail dereh likel mai alitenan ke, ‘Natit gail lotovoi gotoləŋon masuṽ hən gail, luvan dan gaiug. Na-pul-hən-natite-an mai natit gail lotoyalyal lumasig dan gaiug. Asike gusaḃ gail am boŋ ideh.’ ¹⁵Ale alat lotoṽur natit gail, p̄ur hən gail, galit lotopul hən natite husur loṽur hən gail mai alitenan, dereh leil a tut, lemətahw habat len na-ləŋon-isa-vəsa-an san. Dereh litaŋ, leləŋon tisa husuri.^j ¹⁶Dereh like, ‘Wee! Wee! aḃiltivile toyalyal, alitenan tosun nahurabat hən nalinen topəhw, nəkaliko tobəŋboŋ mai tobisibis! Gai tovəhas gai hən nagol, nəvat gəlgəlan mai nanesnes gail!’ ¹⁷Wee! len nəhaua tosua ŋai, natit gail alitenan topul masuṽ hən gail lumasig p̄arṽar.’

“Nəvanuan wolwol hən nabiltiwag wol gail, alat lotosah len gail mai nəvanuan gail lotoum len tas, galit dereh leil a tut. ¹⁸Nəboŋ ləḃeris nəbasuhab hən nəhab tohani, dereh like, ‘Eee! nabiltivile en toyalyal, səkad ideh am tomaianan.’ ¹⁹Dereh litaŋ habat, leləŋon tisa. Ale len na-ləŋon-isa-an salito dereh leḃubulan nəmasiav len nəkadulito. Ale dereh likai habat ke, ‘Wee! Wee! aḃiltivile toyalyal, nəvanuan gail lotokad nabiltiwag wol len tas, len natit gail selitenan lotousani, logəm pul hən natite. Wee! len nəhaua tosua ŋai, natit p̄isi san nəhab ihan puŋpuŋi!’ ”^k

²⁰Ale nadoldol len nəmav ike, “Gamit len nəmav mətehəhəṽur len nəmasigan selitenan! Nəvanuan siGot gail, ahai pispisul gail mai ahai kelkel ur gail, mətehəhəṽur! Husur aGot ipansem alitenan sil nəsa togole hən gamito.”^l

²¹Beti aŋel todaŋ habat ipat nabiltivat, tohum nabiltivat nəvanuan lotobul dasdas nawit həni, ale ibar həni len tas. Ike, “Len nəvide tomaiegai, Paṽilon, nabiltivile gotoyalyal, dereh gimasirsir, vəha-sua gimasig, ale avan ideh asike eris gaiug boŋ ideh am! ²²Nəwalan hən navus beltaŋ, nəvanuan lotokəkai, nabuvimal mai nətrampet gail, nəvanuan asike losəsəloŋ həni len gaiug boŋ ideh am. Asike lusaḃ nəvanuan tokad namitisau hən nauman len gaiug am. Asike losəsəloŋ hən nəwalan hən nabiltivat tobul dasdas nawit boŋ ideh am. ²³Nəvanuan asike loris naḃial toḃial len gaiug boŋ ideh am. Asike losəsəloŋ hən nadolon naluḃnan mai napəhəṽut len nəlahan səlaru boŋ ideh am. Husur

^h 18.12 *Nabrons* evi nametəlai lotoum həni hən nakopa mai natin. *Nəvat tokab* lokisi hən nəmapol. ⁱ 18.13 *Nasinamon* evi nahurhuhai sua nəḃon tosusau lotoriŋi len nəhanian hən ləḃigol nabus han bivoi. *Nafaŋkinsens* evi nəda hən nəhai tommas. Nəvanuan gail lurer hən nəvanuan həni ale evi hudhut nalotuan sivanuan naut galevis. *Namər* am evi nəda hən nəhai lotogol tommas, ale nəvanuan loləmasi hum nəhai pəhas. ^j 18.15 Hən naves 11-15, ris Eze 27.12-13, 22, 31, 36 ^k 18.19 Hən naves 17-19, ris Eze 27.26-34 ^l 18.20 Jer 51.48

nəvanuan sañ lotoṽur natit gail, ƣur hən gail, galit lovi biltivanuan gail len navile a pan. Len nabehi gotogole, gogəras naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile ƣisi.^m 24 Len gaiug ikad nəda hihai kelkel ur gail mai nəda hinəvanuan siGot lotomat, mai nəvanuan ƣisi hən navile a pan lotomat len navəlañ.”

Sal suh aGot!

- 19** ¹Nəboŋ natgalenan lotonoŋ, nosəsəloŋ hən nadoldol hən nabiltiluṽoh lotokai habat ke,
 “Sal suh aGot!
 Gai ilav kuv gidato dan nəsaan sidato!
 Nəyalyalan mai nədaŋan arovi esan,
²bathut nə-sab̄-səhoti-an san gail lotokitin, lunor.
 Gai ipansem napəhəṽut toyalyal toƣur hən niben,
 tomədas navile a pan hən naitian tosa togole.
 Len nəpanismen aGot toriŋi lan,
 aGot igol nasisilan sil nəda hislev san gail.”
- ³Ale lukai habat tətəs am, ke,
 “Sal suh aGot!
 Nəbasuhəb hən nəhəb toƣəŋəs alitenan
 dereh tevi məhat vi sutuai!”
- ⁴Beti nəvanuan totibau lotovi 24 mai natit tovat lotomaur luteh len tan, kəta vi pan, lulotu hən aGot tobətah len nabiltihai bətbətah. Luke,
 “Ganan! Sal suh aGot!”
- ⁵Beti nadoldol egəm len nabiltihai bətbətah toke,
 “Sal suh aGot sidato,
 gamit ƣisi məttovi slev san gail,
 gamit ƣisi məttomətahw len nəyalyalan san,
 gamit məttovi ut kəmas mai məttovi vanuan totibau!”
- ⁶Ale nosəsəloŋ hən nəwəlan tohum nəwəlan hən nabiltiluṽoh o tohum nətəs kudkud topus o nabiliurur tokurut habat. Ike,
 “Sal suh aGot!
 Husur Nasuḃ aGot sidato,
 aBiltidaŋan eil a ño!”ⁿ
- ⁷Datikemkem! Datehəhəṽur!
 Sal suh nəyalyalan san!
 Husur nəlahan seTuhsipsip egəmai
 ale asoan bilah maii, eutaut hən gai gabag tia.
- ⁸AGot eviol hən nahurabat nalinen tovoi, toƣəhw yesyes, toveveu maii hən besuni.”

^m 18.23 Hən naves 21-23, ris Jer 7.34, 25.10, 51.63-64; Eze 26.13, 21; Isa 24.8 ⁿ 19.6 Hən naves 5-6, ris Psa 97.1, 99.1, 115.13, 134.1; Eze 1.24

(Namilen nalinen tovoi evi nagolean lotonor, nəvanuan siGot lotogole).

⁹Beti aŋel ikel mai ginau ke, “Gitos nategai ke: ‘Alat aGot tokis galito gəm hən nəhanan hən nəlahan seTuhsipsip, lehəhaʿur.’”^o Aŋel isor am, ike, “Natenan evi nasoruan kitin siGot.”

¹⁰Nəboŋ tokəmaienan tonorŋ nuteh bathurien hən nəbilotu həni, avil ikel mai ginau ke, “Sagilotu hən ginau! Ginau novi slev suŋan gaiug mai nəbathudud nadəlomian saŋ lotodaŋ hən lotokel kot aYesu hum aMasta salito. Gilotu hən aGot ŋai! Husur nədaŋan hən avan ideh bikel kot aYesu, egəm len aNunun aGot.”^p

Atesua tosah len nahos topəhapəhw

¹¹Beti noris nəmav tosəŋav, ale ikad nahos topəhapəhw toil ei. Atesua tosah lan, nahəsan aDaŋ-len-aGot, mai aKitinan, husur len nano-ran isaḅ səhoti ke nəvanuan limaspanis o teḅuer, ale len nanoran igol nəbilitibalan.^q ¹²Namətan arohum nəhab towunwun, ale len nəkadun ikad nəkraun isoḅur. Ikad nahəsan sua aGot totosi lan, be səkad avan ideh toləboi nəhes enan, gai səḅon eləboii. ¹³Nahurabat tosuni imos-mos hən nəda. Ale nahəsan atenan, Nasoruan siGot. ¹⁴Navəshəsoltia gail len nəmav lotosah len nahos pəhapəhw gail lohusuri. Galit pisi losun nahurabat nalinen tovoi, topəhw yesyes, toveveu. ¹⁵Naḅu nəḅalan tokan evivile dan nabuŋon atenan hən bibal həni, win səhor naluḅoh hən nəvanuan naut tiltile. Dereh teil a mo hən galito hən nəbatw nametəlai. Ale dereh tipal dasdas nəvit nakrep len nəbilitiḅur hən nəlol paŋpaŋ siGot, aBilitidaŋan, hən bisel hum nəwain.^r ¹⁶Len nahurabat mai len nədamhərien ikad nəhes egai: “Kiŋ hən nakiŋ gail mai Masta hən nəmasta gail.”

¹⁷Beti noris aŋel sua toil len namityal. Ale ikai habat hən nəbilitidoldol, van hən nəman naməsav pisi lotoməlməlah ke, “Mətegəmai! Mitiḅonḅon len nəbilitihanan siGot! ¹⁸Mətegəm hən məḅbihan naməŋod hən niben nakiŋ gail mai naməŋod hən niben nakomada gail, naməŋod hən niben nabəhariv mai nahos gail mai alat lotosah len gail, naməŋod hən niben nəvanuan pisi, naslev gail mai alat ləsavi slev, alat lotovi ut kəmas mai alat lotovi vanuan totibau.”^s

¹⁹Beti noris narivatəvat katkat, mai nakiŋ hən navile a paŋ gail, mai navəshəsoltia salit gail lotogəm ḅonḅon, hən ləḅigol nəbilitibalan, mai atenan tosah len nahos topəhapəhw mai navəshəsoltia san. ²⁰Ale lutah gat narivatəvat katkat mai ahai kelkel ur gəgəras totah maii, togol namerikel gail len nəhon narivatəvat katkat. Namerikel galenan logəras alat lotokad nəmak sinarivatəvat katkat mai lotolotu hən nəlablab han. Ale atenan tosah len nahos ebulan gəlaru nəboŋ lotomaur sal len nəbilitimetduŋduŋ

^o 19.9 Mat 22.1-14; Luk 14.15-24 ^p 19.10 KelV 22.8-9 ^q 19.11 Eze 1.1; Psa 96.13; Isa 11.4
^r 19.15 Psa 2.9; Isa 63.3; Jol 3.13; KelV 14.19-20 ^s 19.18 Hən naves 17-18, ris Eze 39.17-20

nəhab tolavurvur, nəsalfa topaŋ lan.^t ²¹ Ale atenan tosaŋ len nahos ita bun nakiŋ mai navəshəsoltia lotohusur narivatəvat katkat. Ita bun galit p̄isi hən nābu nəbalan tovivile dan nabuŋon. Ale nəman naməsav lovələut hən nibelito.

Nasihau tovi 1,000

20 ¹ Beti noris aŋel sua togəm vi pan dan nəmav. Ikad naki hən nābur nəpanismen səkad nabutite. Ale len navəlan etəgau nat-sen toməlas habat. ² Itah gat nətrakon tovi nəmāt ta sutuai, gai natəmat bolai, aSetan.^u Ale aŋel iban̄isi hən natsen titoh vəbar nasihau tovi 1,000. ³ Aŋel ibar həni len nābur nəpanismen səkad nabutite. Ale a məhat həni aŋel ekəkol gat nābur enan, eburut gati hən asike b̄esəŋav vir nanoŋan hən nasihau b̄evi 1,000. Imaienan nətrakon saləboi b̄egəras naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail. (Be husur nasihau tovi 1,000, aŋel dereh tisaŋ ruḃati hən b̄evivile len nəboŋ b̄epitol ŋai.)

⁴ Ale noris nābiltihai bətbətah gail, ale alat lotobətah len gail, aGot ilav nədaŋan hən na-il-a-m̄o-an mai galito hən ləb̄igol nakotan. Noris nəlolito, lovi alat, nəvanuan gail lotota kokotov nəkadulito, sil na-kel-kot-aYesu-an mai nasoruan siGot lotokel uri. Ləsəlotu hən narivatəvat katkat o nəlablab han. Ləsəkad nəmak san len nabunəholito o navələlito. Lumaŋ təlmam, loil a m̄o mai aKristo hum nakiŋ gail len nasihau tovi 1,000.^v ⁵ Egai evi na-le-məhat-an nametəkav dan nəmatan. (Nəvanuan tile am lotomat, ləsəmaur təlmam van vəbar nasihau tovi 1,000 tonəŋ.) ⁶ Alat lotomaŋ təlmam len na-le-məhat-an nametəkav enan, lohəhəvur, ludaŋ len aGot, len nəmauran kavkav salito lovi esan səb̄on ŋai. Nəmatan na-vəha-ru-an, tovi nəpanismen hən nəmatan vi sutuai, asike ibar galito. Galit dereh levi ahai tutumav siGot mai seKristo. Ale dereh leil a m̄o maii, hum nakiŋ gail len nasihau b̄evi 1,000.^w

Nəmasigan siSetan

⁷ Nəboŋ nasihau tovi 1,000 b̄inoŋ, aŋel dereh tisaŋ ruḃat aSetan dan nābur nabəbaŋisan totoh lan. ⁸ Ale aSetan dereh tivan hən b̄egəras naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail p̄isi len navile a pan. Ahai kel-keŋ ur aEsekiel ta sutuai ekis galit hən aKok mai aMakok. Dereh aSetan tiḃonḃon hən galito m̄os nābiltiḃalan, naḃuruŋan halito isoḃur hum nabion bitas.^x ⁹ Noris lotovan, lumaḃiḃiriah, siriv len naut p̄isi len navile a pan. Ludar vis naut alat siGot lotosuh lan mai nābiltivile aGot toləmas buni. Be nəhab egəm vi pan dan nəmav, ihan p̄is galito. ¹⁰ Beti, natəmat togəras galito, aGot ibar həni len nābiltimetduŋduŋ nəhab tolavurvur,

^t 19.20 KelV 13.1-18; Luk 17.29 ^u 20.2 Gen 3.1; KelV 12.3, 9 ^v 20.4 Dan 7.9, 22

^w 20.6 KelV 2.11 ^x 20.8 Kok mai aMakok: Eze 38.1–39.20.

nəsalfa topan lan, naut narivatəvat katkat mai ahai kelkel ur gəgəras artoḗan lan. Dereh leləḗon tisa vəsa tibabət ei len nalennəyal mai nalen-mariug van vi sutuai vi sutuai.^y

Nəpərehunian hən navoian dan nəsaan

¹¹Beti noris nabiltihai bətbətah totibau toḗəhəḗhw. Noris gai toḗətah lan. Navile a pan mai nəmav aruyav dan nəhon. Aroməkaskas, arumasig, aroḗuer. ¹²⁻¹³Ale noris alat lotomat, nəvanuan totibau mai nəvanuan naut kəmas gail. Nətas idaḗ hən alat lotomat lan, lumakuv dani; nəmatan mai naut nəmatan arudaḗ hən alat lotomat lumakuv dan gəlaru. Galit ḗisi loil a ḗo len nabiltihai bətbətah. Aḗel gail losəḗav hən nalobulat gail. Losəḗav hən nalobulat toḗon, nalobulat hən nəmauran. Ale aGot ikot hən nəvanuan ḗisi lotomat. Epərehun navoian lotogole, dan nəsaan lotogole, inor hən nəsa gai toḗos gati tia len nalobulat galenan.^z ¹⁴Beti aḗel gail lobulan nəmatan mai naut nəmatan len nabiltimetduḗduḗ nəhab. Nametduḗduḗ nəhab evi nəmatan na-vəha-ru-an. ¹⁵Ale avan ideh, na-tos-gati-an hən nahəsan asike ḗipət len nalobulat hən nəmauran, lubar hən nəvanuan enan len nametduḗduḗ nəhab.

Nəmav veveu mai navile a pan veveu

21 ¹Beti noris nəmav veveu mai navile a pan veveu, husur nəmav metəkav mai navile a pan metəkav arumasig, ale nətas am eḗuer.^a ²Ale noris nabiltivile siGot, naut a Jerusalem veveu toḗəm vi pan dan nəmav təban aGot. Nabiltivile enan ikab hum navensus toḗəhas buni ḗos naluḗan ḗilah maii.^b ³Nosəsəloḗ hən nabiltidoldol toḗəm len nabiltihai bətbətah toke, “Məteris! Naut a im siGot ipat təban nəvanuan gail, ale aGot ḗəu dereh titoh mai galito. Ale aGot, gai gabag dereh titah mai galito, ale tevi Got salito.^c ⁴Dereh tigar kuv namətarur ḗisi dan namətalito. Asike ikad nəmatan am; asike ikad nalolosaan o nəḗəḗan o nəpəḗasan am. Husur natit gail ta ḗo, loməkaskas tia.”^d

⁵Ale gai toḗətah len nabiltihai bətbətah ike, “Məteris! Gagai nugol natit ḗisi luveveu!” Beti ikel mai ginəu ke, “Gitos gat natenan, husur nasoruan galenan lokitin, goləboi gəbeil gəgat len gail.”

⁶Ale ikel mai ginəu ke, “Natit ḗisi ihav ta bolai! Novi alfa mai omeka, natubatan mai nanoḗan. Avan ideh toməduh, dereh neviol kəmas maii hən nəwai dan nabəko toḗuv vi məhat, nəkadhut nəwai hən nəmauran.^e ⁷Avan ideh towin səhor nəḗəḗan hən nəsaan, dereh tikad natgalenan. Dereh ginəu nevi aGot san, ale gai tevi anatugw.^f ⁸Be alat ləsəkad na-il-

^y 20.10 Luk 17.29 ^z 20.12-13 Hən naves 11-13, ris Dan 7.9-10; KelV 3.5 ^a 21.1 Isa 65.17, 66.22; 2Pit 3.13 ^b 21.2 Isa 52.1, 61.10; KelV 3.12 ^c 21.3 Lev 26.11-12; Eze 37.27

^d 21.4 Isa 25.8, 35.10, 65.19 ^e 21.6 Isa 55.1; KelV 1.8 ^f 21.7 2Sam 7.14; Psa 89.26-27

ḅuri-an, alat ləsəkad nadəlomian, alat lotogol natit aGot tomətahun bun gail, alat lotogol nəmatan, alat lotogol naitian tosa, alat lotogol nabehi, alat lotolotu hən nəlablab gail mai alat lotolibliboŋ, ikad naut topat vir galito len nabiltimetduŋduŋ nəhab tolavurvur, nəsalfa topaŋ lan. Enan evi nəmatan na-vəha-ru-an.”⁸

Naut a Jerusalem veveu

⁹Beti sua len aŋel lotoməlevru lotokad nasiloh lotoməlevru lotopul hən navilesir naməkot gail, egəm kel mai ginau ke, “Gegəmai. Dereh neḅusan gaiug hən navensus tomadhalah, asoan aTuhsipsip.” ¹⁰Ale len nədaŋan seNunun aGot, aŋel enan ilav ginau vi lan nabiltivēhuh tosaḥsah vi məhat. Ale eḅusan ginau hən nabiltivile siGot, naut a Jerusalem togəm vi paŋ dan nəmav təban aGot.^h ¹¹Ikad namənas siGot. Eḅial hum nəvat gəlgəlan, hum nəvat jaspa tomasil hum nakristal.ⁱ ¹²Nəḅod nəvat hən nabiltivile emətortor, isaḥsah vi məhat. Ikad nametləkau tovi 12, aŋel lotovi 12 loil husur nametləkau galen ḅisusua. Len nametləkau galenan, lutos gat nahəsan nahəmar tovi 12 seIsrael. Nəhes esua len nametləkau esua. ¹³Len naist ikad nametləkau itor, len nanot ikad itor, len nasaut ikad itor ale len nawes ikad itor.^j ¹⁴Nəḅod hən nabiltivile ikad nəpaudesen tovi 12 lotokad nahəsan aḥai pispisul seTuhsipsip lotovi 12 len gail. Nəhes esua len nəpaudesen esua.

¹⁵Aŋel tosor mai ginau ikad namita nagol hən biḥaḅ namita hən nabiltivile mai nametləkau han gail mai nəḅod han.^k ¹⁶Nabəlavan hən nabiltivile eḅitoḅ hən nəpoḥpoḥosan han. Ale aŋel enənoḅ hən nabiltivile hən namita totəgau. Ale isaḅi ke nabəlavan han evi nəstatia tovi 12,000.^l (Nabəlavan mai nəpoḥpoḥosan mai nəsaḥsahan han loḅitḅitoḅ). ¹⁷Ale enənoḅ hən nəḅod hən nabiltivile, isaḅ namətortoran han evi nakupit tovi 144.^m Ale nakupit siaŋel enan eḅitoḅ hum sinəvanuan. ¹⁸Nəvat hən nəḅod hən nabiltivile evi jaspa, ale nabiltivile evi gol toveveu hum nakəlas tomasil toveveu. ¹⁹Nəvat gəlgəlan ḅisi lovəhas nəpaudesen hən nəḅod hən nabiltivile. Nəpaudesen nametəkav evi jaspa, na-vəha-ru-an evi safaia, na-vəha-tor-an evi akat, na-vəha-vat-an evi emerald, ²⁰na-vəha-rim-an evi oniks, na-vəha-məlevtes-an evi karnelian, na-vəha-məlevru-an evi krisolait, na-vəha-məlevtor-an evi peril, na-vəha-məlapat-an evi topas, na-vəha-səŋavur-an evi krisopres,

⁸ 21.8 *Salfa*: ris Luk 17.29; *nəmatan na-vəha-ru-an*: ris KelV 2.11. ^h 21.10 Eze 40.2

ⁱ 21.11 *Jaspa* evi nəvat sua gəsaləboi gəbəkəta tur lan, nətau han tomial o tokəsan o toyaŋyaŋ. *Nakristal* evi nəvat tomasil hum nakəlas ale səkad nətau ideh. ^j 21.13 Hən naves 12-13, ris Eze 48.30-35 ^k 21.15 Eze 40.3 ^l 21.16 *Nəstatia* evi namita tovi 185.

^m 21.17 *Nakupit* evi nabəlavan hən navəlan nəvanuan, tuḅat len nakobkob van vəbar nagilen nəŋarhuvəlan. Nabəlavan han pəpadaŋ hən nahudhumita.

na-vəha-səŋavur-pisan-esual-an evi jasint ale na-vəha-səŋavur-pisan-eru-an evi ametist.ⁿ ²¹Nabopita nametləkau lotovi 12 lovi biltinesnes gail. Nabopita esua evi nanesnes esua. Ale nabiltimetp̄isal hən nabiltivile evi gol toveveu, tomasil hum nakəlas.

²²Nəsarīs naim nalotuan ideh ei. Husur Nasub̄ aGot, aBiltidaŋan, mai aTuhsipsip arutoh tabtab ei, arovi naim nalotuan.^o ²³Nañial hən namityal mai nahəbati savi natideh ei, arobuer, husur namənas siGot eñias kavkav hən nabiltivile enan, ale aTuhsipsip evi nañial han. ²⁴Naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail dereh liyaryar len nañial han, ale nəboŋ nakin̄ gail hən navile a pan ləbēbis lan, dereh lilav nəyalyalan salito gəmai. ²⁵Nametləkau han gail losəŋav len nəmari-boŋ kavkav, asike lokəkol boŋ ideh, husur nalenmariug dereh tebuer ei. ²⁶Ale naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail p̄isi dereh litariv nəyalyalan salito mai natit lotopul həni gəmai. ²⁷Natideh tobiŋbiŋal o tosa asike eḃis ei boŋ ideh. Nəvanuan ideh togol nəsa aGot tomətahun buni o tolibliboŋ, asike eḃis ei boŋ ideh. Wake alat, aGot totos gat nahəsalito len nalobulat seTuhsipsip hən nəmauran, galito ŋai dereh lēbis len nabiltivile enan.^p

22 ¹Beti aŋel egaii eṽusan ginau hən nawisel sua hən nəwai hən nəmauran, tomasil hum nakristal. Nawisel enan isel dan nabiltihai bətbətah siGot mai seTuhsipsip.^q ²Isel rivuh hən nametp̄isal hən nabiltivile. Len nagəgarhəwisel sua nəhai sua hən nəmauran itov, ale ikad esual am len nagəgarhəwisel togon.^r Nəhai eru enan aruṽan vəha-sua husur nahəbati v̄isusua. Aruṽan hən naṽite vəha-səŋavur pisan eru len nasihau esua. Nalut nəhai eru enan evi nalukai hən b̄irer hən naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail həni hən ləb̄imaur. ³Səkad natideh aGot tomətahuni o toke tipansem len nabiltivile enan. Nabiltihai bətbətah siGot mai seTuhsipsip dereh tipat ei, ale naslev san gail lotovi vanuan san gail, dereh lilotu həni.^s ⁴Dereh leris nəhon, ale na-tos-gati-an hən nahəsən tipat len nabunəholito. ⁵Asike ikad nalenmariug am, gol nañialan hən nañial mai namityal asike arovi natideh ei, husur Nasub̄

ⁿ **21.20** Hən naves 18-21, ris Isa 54.11–12. Nəvat galenan lumaiegai: *jaspa* emial o ekəsən o iyaŋyaŋ, *safaia* iboŋboŋ ale imasil, *akat* ep̄əhapəhw o imasiav be goləboi gəbəkəta vi lohoim kəkereh, *emerald* ekəskəsan ale imasil, *oniks* nətau han etiltile be gəsələboi gəbəkəta tur lan, *karnelian* ebisibis be səmasil savoi, *krisolait* iyaŋyaŋ ale imasil, *peril* ekəsən ale imasil, *topas* iyaŋyaŋ ale imasil, *krisopres* ekəskəsan ale imasil, *jasint* ebisibis ale eləboi b̄imasil, *ametist* iboŋboŋ ale imasil. ^o **21.22** *Naim nalotuan* evi naut nəvanuan gail lotolotu hən aGot lan. Be nəboŋ aGot totoh tin mai nəvanuan san gail, loləboi ləb̄ilotu həni len naut p̄isi, gol ke naim nalotuan savi natideh am. Imaienan, len nabiltivile veveu siGot, səkad naim nalotuan ideh. ^p **21.27** Hən naves 23-27, ris Isa 60.3-5, 11, 19-20, 52.1; Eze 44.9. *Nalobulat hən nəmauran*, ris KelV 3.5. ^q **22.1** Eze 47.1; Zec 14.8 ^r **22.2** Gen 2.9-10 ^s **22.3** Gen 3.17; Zec 14.11

aGot dereh teṁial, teṁias galito. Ale dereh lesuṁan nakiṅ gail van vi sutuai.^t

AYesu satogəmai

⁶Beti aṅel ikel mai ginau ke, “Nasoruan galenan, goləboi gəḃeil gəgat len gail, lokitin. Nasub aGot tolav aNunun mai ahai kelkel ur gail, gai esəvat aṅel san hən ḃeṽusan naslev san gail hən natit ḃisi ḃimasvisi asike idareh.”

⁷AYesu ike, “Səsəloṅ! Asike idareh nogəmai! Avan ideh ḃigol husur nasoruan hən na-pəhav-utaut-an len nalobulat egai, tehəhəṽur!”

⁸Ginau novi aJon notosəsəloṅ hən natgalenan, notoris ḃisi. Ale nəboṅ notosəsəloṅ, nəboṅ notoris natgalenan, nuteh bathurien aṅel toṽusan ginau hən natgalenan hən nəḃilotu. ⁹Be ikel mai ginau ke, “Sagigol nate-nan! Ginau novi slev suṁan gaiug mai aṽaṁ gail, ahai kelkel ur gail, mai alat ləḃigol husur na-tos-gati-an topat len nalobulat egai. Gilotu hən aGot!”^u

¹⁰Beti ikel mai ginau ke, “Sagesusuan nalobulat egai. Sagigol nasoruan hən na-pəhav-utaut-an tesusuah. Husur nəboṅ egəm pəpadaṅ. ¹¹Avan ideh togol nəsa sanor, tigol tabtab həni; avan ideh toḃiṅḃiṅal taṽtaṽor, teḃiṅḃiṅal taṽtaṽor tabtab; avan ideh togol nanoran, tigol tabtab hən nanoran; avan ideh totoh a tut dan nəsaan, titoh tabtab dani.”^v

¹²AYesu ike, “Səsəloṅ! Asike idareh nogəmai! Dereh nitariv naḃurḃuran sagw hən nəḃilav nakonḃurḃuran o nəpanismen mai nəvanuan ḃisi ḃinor hən nagolean salit gail. ¹³Novi alfa mai omeka, nametəkav mai naməkot, natubatan mai nanaṅan.”^w

¹⁴“Alat lotokəkak nahurabat salit gail, lehəhəṽur.^x Loləboi ləḃeḃisutur len nametləkau gail hən nəḃiltivile ale han naṽit nəhai hən nəmauran.^y ¹⁵Avil vivile dan nəḃiltivile ikad nalipah gail mai alat lotogol nabeḃi, alat lotogol naitian tosa, alat lotogol nəmatan, alat lotolotu hən nəlablab gail mai alat lotoləmas nagəgərasan ale lotogole.

¹⁶“Ginau aYesu nosəvat aṅel sagw hən ḃikel kot natgalenan ṁos alat siYesu len naut tiltile gail. Novi nəkadun nəbathuyah siTevit mai novi nəpasusan siTevit, novi namoso lalan toṁial habat.”^z

¹⁷ANunun aGot mai navensus tovi asoan aTuhsipsip, aruke, “Yesu gegəmai!” Ale avan ideh tosəsəloṅ səhoti tike, “Yesu gegəmai!” Avan ideh tomaduh tegəmai. Avan ideh toləṅoni, temun kəmas hən nəwai hən nəmauran, naṽurian han toḃuer.^a

^t 22.5 Isa 60.19; Dan 7.18 ^u 22.9 Hən naves 8-9, ris KelV 19.10 ^v 22.11 Dan 12.10

^w 22.13 Hən naves 12-13, ris Isa 40.10, 44.6, 48.12, 62.11; Psa 28.4; Jer 17.10;

KelV 1.8 ^x 22.14 KelV 7.14 ^y 22.14 Gen 2.9, 3.22 ^z 22.16 Isa 11.1, 10; KelV 2.28, 5.5

^a 22.17 Isa 55.1

Nasoruan naməkot

¹⁸ Ginau nukel nalələgauan mai nəvanuan p̄isi lotosəsəloŋ hən nasoruan hən na-pəhav-utaut-an len nalob̄ulat egai: avan ideh b̄esuhud hən nati-deh mai nasoruan topat, aGot dereh tesuhud hən navilesir nalob̄ulat egai tosor husur gail, mai atenan. ¹⁹ Ale avan ideh b̄ilav kuv nasoruan ideh dan na-pəhav-utaut-an len nalob̄ulat egai, aGot dereh tilav kuv natit gail na-tos-gati-an len nalob̄ulat egai tokele dani. Namilen ke, asike ihan nav̄it nəhai hən nəmauran, asike eḅis len nab̄iltivile siGot.^b

²⁰ Ale atenan tokel kot natgalen p̄isi, ike, “Evoi, asike idareh nogəmai.” Ganan! Nasub̄ aYesu gegəmai!^c

²¹ Nasub̄ aYesu māu teviol kəmas hən navoian mai nəvanuan p̄isi siGot.^d

^b 22.19 Hən naves 18-19, riṣ Deu 4.2, 12.32 ^c 22.20 1Kor 16.22 ^d 22.21 Len natosian galevis ta sutuai ike, Nasub̄ aYesu māu teviol kəmas hən navoian mai nəvanuan siGot o nəvanuan p̄isi siGot. Ale galevis losuhud hən nasoruan *ganan* len nagilen